II

സാമ്രാജ്യങ്ങൾ (EMPIRES)

മൂന്ന് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലായി വ്യാപിച്ച് കിടന്ന ഒരു സാമ്രാജ്യം
(An Empire Across Three Continents)

മധ്യ ഇസ്ലാമിക പ്രദേശങ്ങൾ (The Central Islamic Lands)

നാടോടി സാമ്രാജ്യങ്ങൾ (Nomadic Empires)

സാമ്രാജ്യങ്ങൾ
(EMPIRES)

മെസൊപ്പൊട്ടേമിയയിൽ സാമ്രാജ്യങ്ങളുടെ സ്ഥാപനത്തിനെ തുടർന്നുവന്ന രണ്ട് സഹസ്രാബ്ദങ്ങളിൽ ആ പ്രദേശം മുഴുവനും, അതിനു പടിഞ്ഞാറും കിഴക്കും കിടക്കുന്ന പ്രദേശത്തും സാമ്രാജ്യരൂപീകരണത്തിനുള്ള നിരവധി ശ്രമങ്ങൾ നടക്കുകയുണ്ടായി.

ബി.സി.ഇ. ആറാം നൂറ്റാണ്ടോടെ, അസീറിയൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭൂരിഭാഗം പ്രദേശങ്ങളിലും ഇറാനിയൻകാർ നിയന്ത്രണം സ്ഥാപിച്ചിരുന്നു. വ്യാപാരശൃംഖലകൾ കരമാർഗവും അതുപോലെ തന്നെ മെഡിറ്ററേനിയന്റെ തീരപ്രദേശങ്ങളിലും പരിപുഷ്ടമായി.

ഈ മാറ്റങ്ങളുടെ ഫലമായുണ്ടായ കച്ചവടാഭിവൃദ്ധി കിഴക്കൻ മെഡിറ്ററേനിയനിലെ, ഗ്രീക്ക് നഗരങ്ങൾക്കും അവരുടെ കോളനികൾക്കും പ്രയോജനപ്പെട്ടു. കരിങ്കടലിന് വടക്ക്, നാടോടികളുമായുള്ള അവരുടെ അടുത്ത വ്യാപാരവും അവർക്ക് നേട്ടം ഉണ്ടാക്കിക്കൊടുത്തു. ഗ്രീസിൽ മിക്കപ്പോഴും, പൗരജീവിതത്തിന്റെ പ്രധാന കേന്ദ്രങ്ങൾ ആതൻസും, സ്പാർട്ടയും പോലെയുള്ള നഗര രാഷ്ട്രങ്ങളായിരുന്നു. ഗ്രീക്ക് രാജ്യങ്ങളിൽ നിന്ന്, ബി.സി.ഇ. നാലാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനത്തോടെ മാസിഡോൺ രാജ്യത്തിലെ ഭരണാധികാരിയായ അലക്സാണ്ടർ സൈനികാക്രമണങ്ങളുടെ ഒരു പരമ്പര തന്നെ അഴിച്ചുവിടുകയും, വടക്കെ ആഫ്രിക്ക, പശ്ചിമേഷ്യ, ഇറാൻ എന്നിവിടങ്ങളിലെ പ്രദേശങ്ങൾ കീഴടക്കുകയും ബിയാസ് നദി വരെ എത്തിച്ചേരുകയും ചെയ്തു. അവിടെ നിന്ന് കൂടുതൽ കിഴക്കോട്ട് മുന്നേറാൻ അദ്ദേഹത്തിന്റെ സൈന്യം വിസമ്മതിച്ചു. അലക്സാണ്ടറുടെ സൈന്യം പിൻവാങ്ങിയെങ്കിലും കുറെയധികം ഗ്രീക്കുകാർ അവിടെ തങ്ങുകയുണ്ടായി.

അലക്സാണ്ടറുടെ നിയന്ത്രണത്തിലുള്ള പ്രദേശങ്ങളിലുടനീളം ഗ്രീക്കുകാരും, പ്രാദേശിക ജനതയും തങ്ങളുടെ ആശയങ്ങളും, സാംസ്കാരിക പാരമ്പര്യങ്ങളും പരസ്പരം പങ്കുവച്ചു. ഈ പ്രദേശം മുഴുവനായി ഗ്രീക്ക് സംസ്കാരം വ്യാപിക്കുകയും, (ഹെല്ലനൈസ്ഡ്–ഗ്രീക്കുകാരെ വിളിച്ചിരുന്നത് ഹെലനസ് എന്നാണ്). ഗ്രീക്കുഭാഷ ഈ മേഖലയാകെ അറിയപ്പെടുന്ന ഭാഷയായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. അലക്സാണ്ടറുടെ മരണത്തോടെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയ ഐക്യം പൊടുന്നനെ തകർന്നെങ്കിലും, ഏതാണ്ട് മൂന്നു നൂറ്റാണ്ടുകൾക്കു ശേഷവും ഹെലനിസ്റ്റിക്ക് സംസ്കാരം ഈ പ്രദേശത്ത് പ്രാധാന്യത്തോടെ നിലനിന്നിരുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിന്റെ ചരിത്രത്തിൽ ഈ കാലഘട്ടത്തെ പലപ്പോഴും 'ഹെലനിസ്റ്റിക് കാലഘട്ടം' എന്നാണ് പരാമർശിക്കുന്നത്. എന്നാൽ മറ്റു സംസ്കാരങ്ങളും (ഉദാഹരണമായി പുരാതന ഇറാനിയൻ സാമ്രാജ്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട ഇറാനിയൻ സംസ്കാരം) ഗ്രീക്ക് സംസ്കാരത്തിനൊപ്പമോ അതിലധികമോ ഈ പ്രദേശത്തിന്റെ സംസ്കാരത്തെ സ്വാധീനിച്ചിരുന്നു. ഈ വസ്തുതയെ അവഗണിക്കുന്നതാണ് 'ഹെലനിസ്റ്റിക്ക് കാലഘട്ടം' എന്ന പ്രയോഗം.

ഇതേ തുടർന്നുണ്ടായ പ്രധാന സംഭവങ്ങളെക്കുറിച്ചാണ് ഈ ഭാഗത്ത് പ്രതിപാദിക്കുന്നത്.

ചെറുതെങ്കിലും, സുസംഘടിതസൈനിക ശക്തിയായ മധ്യ ഇറ്റാലിയൻ നഗരമായ റോം, അലക്സാണ്ടറിന്റെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ശിഥിലീകരണത്തെ തുടർന്നുള്ള രാഷ്ട്രീയ ഭിന്നതകൾ മുതലെടുത്തുകൊണ്ട് നേട്ടങ്ങൾ ഉണ്ടാക്കി. ഇതിന്റെ ഫലമായി വടക്കെ ആഫ്രിക്കയിലും, കിഴക്കൻ മെഡിറ്ററേനിയൻ പ്രദേശങ്ങളും ബി.സി.ഇ. രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടു മുതൽ റോമിന്റെ നിയന്ത്രണം സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. അക്കാലത്ത് റോം ഒരു

റിപ്പബ്ലിക് ആയിരുന്നു. ഭരണക്രമം ഒരു സങ്കീർണ സംവിധാനത്തിലൂടെയുള്ള തിരഞ്ഞെടുപ്പിനെ അടിസ്ഥാനമാക്കി ഉള്ളതായിരുന്നു. എന്നാൽ ഭരണസ്ഥാപനങ്ങളെല്ലാം ജന്മം, സ്വത്ത് എന്നിവയ്ക്ക് പ്രധാന്യം നൽകിയിരുന്നു. സമൂഹം അടിമ സമ്പ്രദായത്തിൽ നിന്ന് നേട്ടമുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. റോമൻ സൈന്യം ഒരിക്കൽ അലക്സാണ്ടറുടെ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഭാഗമായിരുന്ന രാഷ്ട്രങ്ങളുമായുള്ള ഒരു വ്യാപാര ശൃംഖല തന്നെ സ്ഥാപിക്കുകയുണ്ടായി. ബി.സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ മധ്യത്തിൽ ഒരു ഉന്നത കുല ജാതനായ സൈനിക കമാൻഡറായ ജൂലിയസ് സീസറിന്റെ കീഴിൽ ഈ 'റോമാ സാമ്രാജ്യം' ഇന്നത്തെ ബ്രിട്ടനും, ജർമ്മനിയും വരെ വ്യാപിച്ചു.

ലത്തീൻ (റോമിൽ സംസാരിച്ചിരുന്ന) ആയിരുന്നു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ മുഖ്യ ഭാഷ. എന്നാൽ കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ ധാരാളം പേർ ഗ്രീക്കുഭാഷ തുടർന്നും ഉപയോഗിച്ചു പോന്നു. ഹെലനിക് സംസ്കാരത്തോട് റോമാക്കാർക്ക് വലിയ ആദരവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ബി.സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാന ഘട്ടത്തിൽ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയ ഘടനയിൽ മാറ്റങ്ങൾ സംഭവിച്ചു. സി.ഇ. നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ചക്രവർത്തി ക്രിസ്തുമതം സ്വീകരിച്ചതോടെ, സാമ്രാജ്യം ഗണ്യമായി ക്രിസ്തീയവൽക്കരിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ഭരണസൗകര്യാർഥം, സി.ഇ. നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ റോമാ സാമ്രാജ്യത്തെ കിഴക്കും, പടിഞ്ഞാറുമായി വിഭജിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ, പടിഞ്ഞാറൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ, റോമും, അതിർത്തി പ്രദേശങ്ങളിലെ ഗോത്രവർഗക്കാരും (ഗോത്തുകൾ, വിസിഗോത്തുകൾ, വാൻഡലുകൾ മുതലായവർ) തമ്മിൽ നിലനിന്നിരുന്ന പരസ്പരധാരണ തകർന്നു. ഈ ധാരണകൾ വ്യാപാരം, സൈനിക നിയമനം, അധിവാസം എന്നിവയെ സംബന്ധിക്കു

കോറിന്ത് എന്ന ഗ്രീക്ക് നഗരത്തിന്റെ അവശിഷ്ടങ്ങൾ

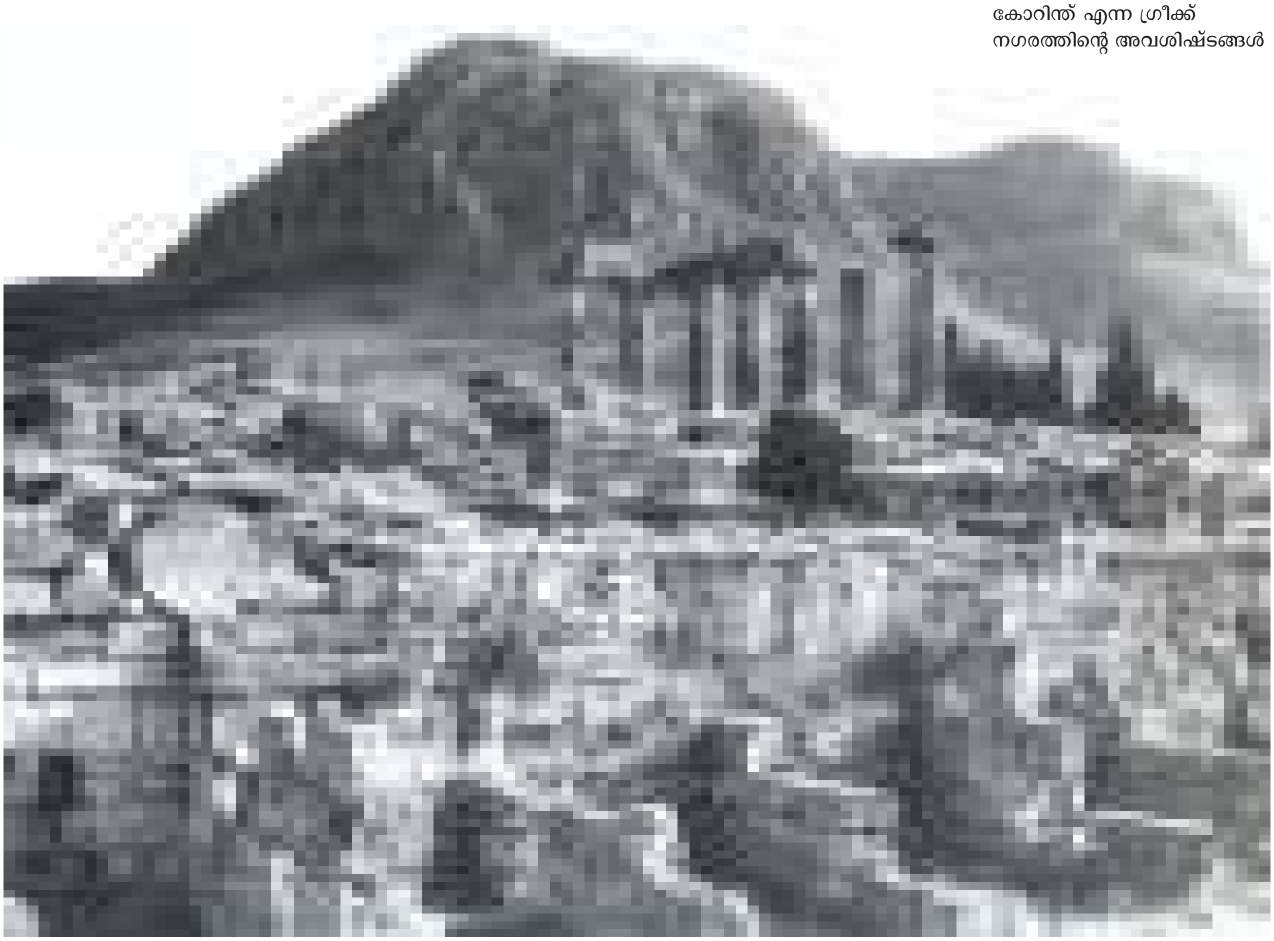

ന്നതായിരുന്നു. ഈ ഗോത്രങ്ങൾ റോമാഭരണത്തെ കൂടുതൽ കൂടുതൽ ആക്രമിച്ചു തുടങ്ങി. സംഘർഷങ്ങൾ വൻതോതിൽ വർധിച്ചതും അതോടൊപ്പം സാമ്രാജ്യത്തിൽ ആഭ്യന്തര കലഹങ്ങൾ പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടതും, സി.ഇ. അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിൽ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറൻ പ്രദേശങ്ങളെ പതനത്തിലേക്ക് നയിച്ചു. മുൻ സാമ്രാജ്യത്തിനകത്ത് ഗോത്രങ്ങൾ തങ്ങളുടേതായ രാജവംശങ്ങൾ സ്ഥാപിച്ചു. സഭയുടെ പ്രേരണയുടെ ഫലമായി സി.ഇ. ഒമ്പതാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ചില രാജ്യങ്ങളിൽ നിന്ന് ഒരു വിശുദ്ധ റോമാസാമ്രാജ്യം രൂപം കൊണ്ടു. ഇത് റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ തുടർച്ചയാണെന്ന് അവകാശപ്പെട്ടു.

ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിനും, പതിനഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിനും മധ്യേ, കിഴക്കൻ റോമാസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ മിക്കവാറും എല്ലാ ഭൂപ്രദേശങ്ങളും (കോൺസ്റ്റാന്റിനോപ്പിൾ കേന്ദ്രമായുള്ള) അറബ് സാമ്രാജ്യം പിടിച്ചെടുത്തു. ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ഇസ്‌ലാം മതം സ്ഥാപിച്ച പ്രവാചകനായ മുഹമ്മദോ, ദമാസ്കസ് കേന്ദ്രമായി ഭരിച്ച അനുയായികളോ പിന്നീട് ബാഗ്ദദിൽ നിന്ന് ഭരിച്ച പിൻഗാമികളോ ആണ് ഈ പ്രദേശങ്ങൾ പിടിച്ചെടുത്തത്. ഈ പ്രദേശത്തെ ഗ്രീക്ക്, ഇസ്‌ലാമിക് പാരമ്പര്യങ്ങൾ തമ്മിൽ ഗാഢമായ പരസ്പരബന്ധം പുലർത്തിയിരുന്നു. ഈ പ്രദേശത്തിന്റെ വാണിജ്യശൃംഖലകളും, സമൃദ്ധിയും വടക്കോട്ട് ഇടയജനതയുടെയും, വിവിധ തുർക്കി ഗോത്രങ്ങളുടെയും ശ്രദ്ധ ആകർഷിച്ചു. ഇവർ പലപ്പോഴും ഈ മേഖലയിലെ പട്ടണങ്ങളെ ആക്രമിക്കുകയും നിയന്ത്രണം ഏറ്റെടുക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ പ്രദേശങ്ങളിൽ അവസാനമായി ആക്രമണം നടത്തുകയും, ഇവയെ നിയന്ത്രണത്തിൽ കൊണ്ടുവരാൻ ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്തവർ ചെങ്കിസ് ഖാന്റെയും അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻമുറക്കാരുടെയും കീഴിലുള്ള മംഗോളിയരാണ്. പതിമൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ അവർ പശ്ചിമേഷ്യ, യൂറോപ്പ്, മധ്യേഷ്യ, ചൈന എന്നിവിടങ്ങളിലേക്ക് മുന്നേറ്റം നടത്തി.

സാമ്രാജ്യസ്ഥാപനത്തിനും അവ നിലനിർത്താനുമുള്ള എല്ലാ ശ്രമങ്ങൾക്കും പിന്നിൽ ഈ മേഖലയിൽ മുഴുവൻ നിലനിന്നിരുന്ന കച്ചവടശൃംഖലകളെ കണ്ടെത്തി അതിലൂടെ വിഭവങ്ങളെ നിയന്ത്രിക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യം ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ മേഖലയക്ക്

ഡമാസ്ക്കസിലെ വലിയ പള്ളി, 714 ൽ നിർമ്മാണം പൂർത്തിയായി.

മറ്റു പ്രദേശങ്ങളുമായി– ഇന്ത്യ, ചൈന എന്നിവയെപ്പോലെ– ഉള്ള ബന്ധങ്ങളിൽ നിന്നും നേട്ടമുണ്ടാക്കുക എന്ന ലക്ഷ്യവും ഉണ്ടായിരുന്നു. ഈ സാമ്രാജ്യങ്ങളെല്ലാം വ്യാപാരത്തിന് സ്ഥിരത നൽകാനായി ഭരണസംവിധാനങ്ങൾ രൂപീകരിക്കുകയും ചെയ്തു. ക്രമാനുഗതമായി അവർ വിവിധതരത്തിലുള്ള സൈനികസംഘാടനവും രൂപപ്പെടുത്തിയെടുത്തു. ഒരു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ നേട്ടങ്ങൾ പലപ്പോഴും അതിന്റെ പിൻഗാമികൾ ഏറ്റെടുക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. ഈ പ്രദേശത്ത് നിലവിലുണ്ടായിരുന്ന സംസാര, ലിഖിത ഭാഷകൾക്കു മേൽ കാലക്രമത്തിൽ പേർഷ്യൻ, ഗ്രീക്ക്, ലത്തീൻ, അറബിക് ഭാഷകൾ തങ്ങളുടെ സ്വാധീനം പ്രകടമാക്കി.

സാമ്രാജ്യങ്ങൾ വളരെ സുസ്ഥിരമായിരുന്നില്ല. ഇത് ഭാഗീകമായും വിവിധ പ്രദേശങ്ങളിലെ വിഭവങ്ങൾക്കുവേണ്ടിയുള്ള തർക്കങ്ങളും, സംഘട്ടനങ്ങളും മൂലമായിരുന്നു. സാമ്രാജ്യങ്ങളും, വടക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിലെ ഇടയജനതയും തമ്മിലുള്ള ബന്ധങ്ങളിൽ ഉടലെടുത്ത സംഘർഷങ്ങളും ഇതിന് കാരണമായി. ഈ ഇടയരിൽ നിന്നുമാണ് സാമ്രാജ്യങ്ങൾക്ക് അവരുടെ സുഗമമായ വ്യാപാരത്തിന് പിന്തുണ ലഭിച്ചിരുന്നത്. ഇവർ തന്നെയാണ് സൈന്യത്തിനും, ഉൽപ്പാദന ആവശ്യങ്ങൾക്കുമുള്ള തൊഴിലാളികളെ പ്രദാനം ചെയ്തിരുന്നതും. എല്ലാ സാമ്രാജ്യങ്ങളും നഗരകേന്ദ്രീകൃതമായിരുന്നില്ലെന്നത് ശ്രദ്ധേയമാണ്. ഒരു ഇടയ ജനതയ്ക്ക് ദീർഘകാലാടിസ്ഥാനത്തിലും, വിജയകരമായും ഒരു സാമ്രാജ്യം എങ്ങനെ പരിപാലിക്കാനാകുമെന്നതിന്റെ ഉത്തമ ദൃഷ്ടാന്തമാണ് ചെങ്കിസ് ഖാന്റെയും, പിൻഗാമികളുടെയും നേതൃത്വത്തിലുള്ള മംഗോൾ സാമ്രാജ്യം.

പലപ്പോഴും ഭിന്നഭാഷകൾ സംസാരിച്ചിരുന്ന, വ്യത്യസ്ത വംശജരായ ജനങ്ങളെ ആകർഷിച്ച മതങ്ങളും ബൃഹത്തായ സാമ്രാജ്യങ്ങളുടെ രൂപീകരണത്തിൽ സുപ്രധാനമായിത്തീർന്നു. ഇത് ക്രിസ്തുമതത്തിന്റെയും (സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആരംഭത്തിൽ പാലസ്തീനിൽ ആരംഭിച്ചു), ഇസ്ലാം മതത്തിന്റെയും (സി.ഇ. ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ആരംഭിച്ചു) കാര്യത്തിൽ ശരിയായിരുന്നു.

കാലരേഖ II (Timeline II)

(ഏകദേശം 100 ബി.സി.ഇ. മുതൽ 1300 സി.ഇ. വരെ)
(C. 100 BCE TO 1300 CE)

ഈ കാലരേഖ രാജ്യങ്ങളെയും, സാമ്രാജ്യങ്ങളെയും കുറിച്ചാണ് തയാറാക്കിയിരിക്കുന്നത്. ഇതിൽ ചിലത് - മൂന്ന് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലായി വ്യാപിച്ചു കിടന്ന റോമാസാമ്രാജ്യം പോലുള്ളവ - വളരെ വലുതായിരുന്നു. ഈ കാലഘട്ടത്തിലാണ് ലോകത്തിലെ പ്രധാനപ്പെട്ട മത-സാംസ്കാരിക പാരമ്പര്യങ്ങളിൽ ചിലത് വികസിക്കപ്പെട്ടതും ബൗദ്ധിക പ്രവർത്തനങ്ങളുടെ കേന്ദ്രങ്ങൾ ഉയർന്നു വന്നതും. ഗ്രന്ഥങ്ങൾ എഴുതപ്പെട്ടതും, ആശയങ്ങൾ ഭൂഖണ്ഡങ്ങൾക്കപ്പുറം പ്രചരിച്ചതും ഈ കാലഘട്ടത്തിലാണ്. ഇന്ന് നമ്മുടെ ദൈനംദിന ജീവിതത്തിന്റെ ഭാഗമായ പല കാര്യങ്ങളും ആദ്യമായി ഉപയോഗിച്ചത് ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ ആണ്.

തീയതി	ആഫ്രിക്ക	യൂറോപ്പ്
100-50 ബി.സി.ഇ.	കിഴക്കൻ ഏഷ്യയിൽ നിന്നുമുള്ള വാഴപ്പഴങ്ങൾ കടൽ മാർഗേണ കിഴക്കൻ ആഫ്രിക്കയിൽ പരിചയപ്പെടുത്തി	ഒരു ലക്ഷത്തോളം വരുന്ന അടിമകളെ സ്പാർട്ടക്കസ് കലാപത്തിലേക്ക് നയിച്ചു (73 ബി.സി.ഇ.)
50-1	ഈജിപ്തിലെ രാജ്ഞിയായ ക്ലിയോപാട്ര (51-30 ബി.സി.ഇ.)	റോമിൽ കൊളോസിയം പണി കഴിപ്പിച്ചു
1-50 സി.ഇ.		
50-100		
100-150	അലക്സാഡ്രിയയിലെ ഹീരോ നീരാവിയിൽ പ്രവർത്തിക്കുന്ന ഒരു യന്ത്രം നിർമ്മിക്കുന്നു	റോമൻ സാമ്രാജ്യം അതിന്റെ ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ*
150-200	അലക്സാൺഡ്രിയയിലെ ടോളമി ഭൂമിശാസ്ത്രത്തിൽ ഒരു ഗ്രന്ഥം രചിക്കുന്നു	
200-250		
250-300		
300-350	അക്സമിൽ ക്രിസ്തുമതത്തിന്റെ വരവ്* (330)	കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ചക്രവർത്തിയാകുന്നു, കോൺസ്റ്റാന്റിനോപ്പിൾ നഗരം സ്ഥാപിക്കുന്നു
350-400		റോമാസാമ്രാജ്യം കിഴക്കും പടിഞ്ഞാറുമായി രണ്ടായി വിഭജിക്കപ്പെടുന്നു
400-450	യൂറോപ്പിലെ വാൻഡലുകൾ ഉത്തര ആഫിക്കയിൽ ഒരു രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുന്നു (429)	റോമൻ സാമ്രാജ്യം, വടക്കൻ യൂറോപ്പിലെയും മധ്യ യൂറോപ്പിലെയും ഗോത്രവർഗക്കാരാൽ ആക്രമിക്കപ്പെടുന്നു
450-500		ഗൗളിലെ ക്ലോവിസിനെ (ഫ്രാൻസ്) ക്രിസ്തുമതത്തിലേക്ക് പരിവർത്തനം ചെയ്യുന്നു (496)
500-550		സെന്റ് ബെനഡിക്ട് ഇറ്റലിയിൽ ഒരു ആശ്രമം സ്ഥാപിക്കുന്നു (526), സെന്റ് അഗസ്റ്റിൻ ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ക്രിസ്തുമതം പ്രചരിപ്പിക്കുന്നു (596), മഹാനായ ഗ്രിഗറി (590) റോമൻ കത്തോലിക്കാ സഭയ്ക്ക് ശക്തമായ അടിത്തറ ഇടുന്നു
550-600		
600-650	അബിസീനിയയിലേക്ക് ചില മുസ്ലീങ്ങൾ കുടിയേറ്റം നടത്തുന്നു. (ഹിജ്റ - 615)	
650-700	ഈജിപ്തിലെ തെക്കൻ പ്രദേശമായ നുബിയയുമായി മുസ് ലീം അറബികൾ ഒരു കരാറിൽ ഒപ്പുവയ്ക്കുന്നു (652)	ബീഡ്, 'ഹിസ്റ്ററി ഓഫ് ദി ഇംഗ്ലീഷ് ചർച്ച് ആൻഡ് പീപ്പിൾ' എന്ന പുസ്തകം രചിക്കുന്നു
700-750		
750-800		
800-850	ഘാനയിൽ രാജവംശത്തിന്റെ ഉദയം	ഫ്രാങ്കുകളുടെ രാജാവായ ചാർലിമെയ്ൻ, പരിശുദ്ധ റോമൻ ചക്രവർത്തിയായി കിരീടധാരണം ചെയ്തു (800)
850-900		കീവിലും, നാവ്ഗോറോഡിലും ആദ്യത്തെ റഷ്യൻ രാജ്യങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു
900-950		വൈക്കിങ്ങുകൾ പടിഞ്ഞാറൻ യൂറോപ്പിലുടനീളം കടന്നാക്രമണം നടത്തി
950-1000		
1000-50		ഇറ്റലിയിലെ സലെർനോയിൽ മെഡിക്കൽ സ്കൂൾ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു (1030).
1050-1100	ഘാന മുതൽ തെക്കൻ സ്പെയിൻ വരെ അൽമോറവിഡ് സാമ്രാജ്യം (1056 - 1147) വ്യാപിക്കുന്നു	വില്യം ഓഫ് നോർമണ്ടി ബ്രിട്ടനെ ആക്രമിക്കുകയും രാജാവാകുകയും ചെയ്യുന്നു (1066); ആദ്യ കുരിശു യുദ്ധത്തിന്റെ പ്രഖ്യാപനം (1095)
1100-50	സിംബാബ്‌വെ (1120 - 1450) ദീർഘദൂര കച്ചവടത്തിന്റെയും സ്വർണം, ചെമ്പ് എന്നിവ കൊണ്ട് മനുഷ്യകരങ്ങളാൽ നിർമ്മിക്കുന്ന വസ്തുക്കളുടെ ഉൽപ്പാദനകേന്ദ്രമായും ഉയർന്നുവരുന്നു	
1150-1200		നോസ്റ്റർ ഡാമിലെ കത്തീഡ്രൽ നിർമ്മാണം തുടങ്ങുന്നു (1163)
1200-50	എത്യോപ്യയിൽ ക്രിസ്ത്യൻ പള്ളികൾ സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. (1200) പശ്ചിമാഫ്രിക്കയിലെ മാലി രാജ്യത്തെ തിംബുക്തു വിജ്ഞാന കേന്ദ്രമായി മാറി	അസ്സീസിയിലെ സെന്റ് ഫ്രാൻസിസ്, ആർഭാടരാഹിത്യത്തിലും, അനുകമ്പയ്ക്കും ഊന്നൽ നൽകികൊണ്ട് ഒരു സന്യാസിമഠം സ്ഥാപിക്കുന്നു (1209); ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പ്രഭുക്കന്മാരുടെ കലാപത്തെത്തുടർന്ന് നിയമാനുസൃതം ഭരിക്കാനുള്ള അംഗീകാരം നൽകുന്ന മാഗ്നാകാർട്ടയിൽ രാജാവ് ഒപ്പുവയ്ക്കുന്നു
1250-1300		1918 വരെ ആസ്ട്രിയയെ ഭരിച്ച ഹപ്സ്ബർഗ് രാജവംശത്തിന്റെ സ്ഥാപനം

തീയതി	ഏഷ്യ	ദക്ഷിണേഷ്യ
100-50 ബി.സി.ഇ.	ചൈനയിൽ ഹാൻ സാമ്രാജ്യം, ഏഷ്യയിൽ നിന്ന് യൂറോപ്പ് വരെ സിൽക്ക് റൂട്ടിന്റെ വികസനം	വടക്കു പടിഞ്ഞാറൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ ബാക്ട്രിയൻ ഗ്രീക്കുകാരും, ശാകൻമാരും രാജവംശങ്ങൾ സ്ഥാപിക്കുന്നു; ഡക്കാനിൽ ശതവാഹനൻമാരുടെ ഉദയം
50-1		പശ്ചിമേഷ്യ, ദക്ഷിണേഷ്യ, പൂർവ്വേഷ്യ, യൂറോപ്പ് - ഇവക്കിടയിൽ വ്യാപാരം വളരുന്നു
1-50 സി.ഇ.	യേശു ക്രിസ്തു റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രവിശ്യയായ യെഹൂദ്യയിൽ; അറേബ്യയിൽ റോമൻ ആക്രമണം (24)	
50-100		വടക്കു പടിഞ്ഞാറൻ ഏഷ്യയിലും, മധ്യേഷ്യയിലും കുഷാന രാജവംശത്തിന്റെ സ്ഥാപനം
100-150	ചൈനയിൽ പേപ്പർ കണ്ടുപിടിച്ചു (118); ആദ്യത്തെ ഭൂകമ്പമാപിനി വികസിപ്പിച്ചു (132)	
150-200		
200-250	ഹാൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അന്ത്യം (221); പേർഷ്യയിൽ സസാനിദ് ഭരണം (226)	
250-300	ചൈനയിലെ രാജസദസ്സിൽ ചായ സത്കാരം (262); ചൈനയിൽ വടക്കു നോക്കി യന്ത്രത്തിന്റെ ഉപയോഗം (270)	
300-350	കുതിര സവാരിക്കാരൻ കാൽ ചവിട്ടുന്ന പടിയുടെ ഉപയോഗം ചൈനയിൽ	ഗുപ്ത രാജവംശത്തിന്റെ സ്ഥാപനം (320)
350-400		ഫാ സിയാൻ ചൈനയിൽ നിന്ന് ഇന്ത്യയിലേക്ക് സഞ്ചരിച്ചു (399)
400-450		
450-500		ജ്യോതിശാസ്ത്രജ്ഞനും, ഗണിതാചാര്യനുമായിരുന്ന ആര്യഭട്ടൻ
500-550		
550-600	ജപ്പാനിൽ ബുദ്ധ മതത്തിന്റെ വരവ് (594); ചൈനയിൽ 34 വർഷം കൊണ്ട് അഞ്ച് ലക്ഷം തൊഴിലാളികൾ ധാന്യം കൊണ്ടു പോകാൻ ബൃഹത്തായ ജലപാത നിർമ്മിച്ചു. (584 - 618)	ബദാമിയിലും, ഐഹോളിലും ചാലൂക്യ ക്ഷേത്രങ്ങൾ
600-650	ചൈനയിൽ ടാങ് രാജവംശം (618); പ്രവാചകനായ മുഹമ്മദ് മദീനയിലേക്ക് പോകുന്നു; ഹിജ്റ വർഷത്തിന്റെ ആരംഭം (622); സസാനിയൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ തകർച്ച (642)	ഹുവാൻ സാങ് ചൈനയിൽ നിന്ന് ഇന്ത്യയിലേക്ക് സഞ്ചരിച്ചു; നളന്ദ ഒരു പ്രധാന വിദ്യാഭ്യാസ കേന്ദ്രമായി ഉയർന്നു വരുന്നു
650-700	ഉമയ്യദ് ഖലീഫാ ഭരണം (661- 750)	
700-750	ഉമയ്യദുകളുടെ ഒരു ശാഖ സ്പെയിൻ ആക്രമിച്ച് കീഴടക്കുന്നു; ചൈനയിൽ ടാങ് രാജവംശം സ്ഥാപിതമായി	അറബികളുടെ സിന്ധ് ആക്രമണം (712)
750-800	അബ്ബാസിയ ഖാലിഫേറ്റ് സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. ബാഗ്ദാദ് ഒരു പ്രധാന സാംസ്കാരിക, വാണിജ്യ കേന്ദ്രമായി മാറുന്നു	
800-850	കംബോഡിയയിൽ ഖമർ രാജ്യം സ്ഥാപിതമായി (802)	
850-900	ചൈനയിൽ ആദ്യത്തെ അച്ചടി ഗ്രന്ഥം (868)	
900-950		
950-1000	ചൈനയിൽ കറൻസി നോട്ടുകളുടെ ഉപയോഗം	
1000-50	പേർഷ്യൻ ഭിഷഗ്വരനായ ഇബിൻ സിന, അദ്ദേഹത്തിനു ശേഷവും നൂറ്റാണ്ടുകൾ പിൻതുടർന്ന ഒരു വൈദ്യശാസ്ത്ര ഗ്രന്ഥം രചിക്കുന്നു	വടക്കു പടിഞ്ഞാറൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ മഹമൂദ് ഗസ്നിയുടെ മിന്നലാക്രമണം; അൽബറൂണി ഇന്ത്യയിലെത്തിച്ചേർന്നു; രാജരാജേശ്വരക്ഷേത്രം തഞ്ചാവൂരിൽ പണികഴിപ്പിച്ചു
1050-1100	അൽപ് അർസലൻ തുർക്കി സാമാജ്യം സ്ഥാപിക്കുന്നു (1075)	
1100-50	രേഖപ്പെടുത്തപ്പെട്ട ആദ്യ കരിമരുന്ന് (വെടിമരുന്ന്) പ്രയോഗത്തിന്റെ പ്രദർശനം, ചൈനയിൽ	കൽഹണൻ രാജതരംഗിണി രചിച്ചു
1150-1200	കംബോഡിയയിലെ അങ്കോർ സാമ്രാജ്യം അതിന്റെ ഉച്ചസ്ഥായിയിൽ (1180), അങ്കോർ വാട്ടിലെ ക്ഷേത്ര സമുച്ചയം	
1200-50	ചെങ്കിസ് ഖാൻ അധികാരം ഏകീകരിക്കുന്നു (1206)	ഡൽഹി സൽത്തനത്ത് സ്ഥാപിച്ചു (1206)
1250-1300	ചെങ്കിസ് ഖാന്റെ പേരക്കുട്ടിയായ കുബ്ലൈ ഖാൻ ചൈനയുടെ ചക്രവർത്തിയായിത്തീരുന്നു	അമീർഖുസ്രു (1253- 1325), സംഗീതവും, കാവ്യവും പുതിയ രൂപങ്ങളിൽ ആവിഷ്ക്കരിച്ചു; കൊണാർക്കിലെ സൂര്യക്ഷേത്രം

തീയതി	അമേരിക്കകൾ	ആസ്ട്രേലിയ/പസഫിക് ദ്വീപുകൾ
100-50 ബി.സി.ഇ.		
50-1		
1-50 സി.ഇ.		
50-100		
100-150		
150-200		
200-250		
250-300		
300-350	മെക്സിക്കോയിൽ ടെയോതിഹാകാൻ എന്ന നഗരരാഷ്ട്രം സ്ഥാപിതമായി. ഇവിടെ മായൻ ആരാധനാ കേന്ദ്രങ്ങളായ പിരിമിഡ് ക്ഷേത്രങ്ങൾ സ്ഥിതി ചെയ്യുന്നു*, ജ്യോതിശ്ശാസ്ത്രം, ചിത്ര ലിപി* എന്നിവയുടെ വികാസം	
350-400		
400-450		
450-500		
500-550		
550-600		
600-650		
650-700		
700-750		
750-800		
800-850		
850-900		
900-950		
950-1000	വടക്കേ അമേരിക്കയിൽ ആദ്യത്തെ നഗരം നിർമ്മിക്കപ്പെടുന്നു (ഏകദേശം 990)	പോളിനേഷ്യയിൽ നിന്നുള്ള മയോറി നാവികൻ ന്യൂസിലാൻഡ് കണ്ടെത്തുന്നു
1000-50		
1050-1100		പോളിനേഷ്യൻ ദ്വീപസമൂഹങ്ങളിൽ മധുരക്കിഴങ്ങ് (ഉൽഭവം ദക്ഷിണാഫ്രിക്കയിൽ നിന്ന്) കൃഷി ചെയ്യുന്നു
1100-1150		
1150-1200		
1200-50		
1250-1300		

പ്രവർത്തനം

ഭൂഖണ്ഡങ്ങൾക്കും പ്രദേശങ്ങൾക്കും കുറുകെ ജനങ്ങൾ നടത്തുന്ന പ്രയാണങ്ങൾ ഉൾപ്പെട്ട അഞ്ച് സംഭവങ്ങൾ/പ്രക്രിയകൾ കണ്ടെത്തുക. ഈ സംഭവങ്ങളുടെ/പ്രക്രിയകളുടെ പ്രാധാന്യം എന്തായിരുന്നിരിക്കാം?

പ്രമേയം 3

മൂന്ന് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലായി വ്യാപിച്ച് കിടന്ന ഒരു സാമ്രാജ്യം

(AN EMPIRE ACROSS THREE CONTINENTS)

B1R3T7

ഇന്നത്തെ യൂറോപ്പിന്റെ ഭൂരിഭാഗം പ്രദേശത്തും, ഫെർട്ടൈൽ ക്രെസെന്റ് എന്നറിയപ്പെടുന്ന പ്രദേശങ്ങളിലും, വടക്കെ ആഫ്രിക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിലുമായി വ്യാപിച്ചുകിടന്ന സാമ്രാജ്യമാണ് റോമൻ സാമ്രാജ്യം. ഏതൊക്കെ വഴികളിലൂടെയാണ് സാമ്രാജ്യം സുസംഘടിതമായതെന്നും, അതിന്റെ വിധി നിർണയിച്ച രാഷ്ട്രീയ ശക്തികൾ ഏതൊക്കെയെന്നും, ജനങ്ങൾക്കിടയിലെ സാമൂഹിക വിഭാഗങ്ങളെക്കുറിച്ചും ഈ അധ്യായത്തിൽ നമുക്ക് ചർച്ച ചെയ്യാം. സാമ്രാജ്യം വ്യത്യസ്ത പ്രാദേശിക സംസ്കാരങ്ങളെയും, ഭാഷകളെയും ഉൾക്കൊണ്ടിരുന്നു എന്ന് കാണാം. ഇന്ന് പല രാജ്യങ്ങളിലും ഉള്ളതിനേക്കാൾക്കൂടുതൽ സ്ത്രീകൾക്ക് ശക്തമായ നിയമപരിരക്ഷയുണ്ടായിരുന്നു. വലിയൊരു വിഭാഗം ജനങ്ങൾക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യം നിഷേധിച്ചുകൊണ്ട് അടിമവേലയുടെ ബലത്തിലാണ് സമ്പദ് വ്യവസ്ഥ നിലനിന്നു പോന്നത്. അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ട് മുതൽ പടിഞ്ഞാറൻ റോമൻ സാമ്രാജ്യം നാശോന്മുഖമായെങ്കിലും, കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ സാമ്രാജ്യം ഭദ്രമായും, അസാധാരണമാംവിധം സമ്പൽ സമൃദ്ധമായും നിലകൊണ്ടു. ഈ സമ്പൽസമൃദ്ധിയിലും, അതിന്റെ നാഗരികവും, മതപരവുമായ പാരമ്പര്യത്തിലും രൂപപ്പെട്ട ഖലീഫാ ഭരണത്തെക്കുറിച്ചാണ് നിങ്ങൾ അടുത്ത അധ്യായത്തിൽ പഠിക്കാൻ പോകുന്നത്.

ചരിത്ര രചനയ്ക്കായി റോമിന്റെ ചരിത്രകാരന്മാർക്ക് ധാരാളം സ്രോതസ്സുകൾ ഉണ്ടായിരുന്നു, അവയെ നമുക്ക് മൂന്ന് വിഭാഗങ്ങളായി തിരിക്കാം: (a) കൃതികൾ (b) പ്രമാണങ്ങൾ (c) ഭൗതികാവശിഷ്ടങ്ങൾ. കൃതികൾ എന്ന സ്രോതസ്സുകളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നത്, സമകാലിക ചരിത്രകാരന്മാരുടെ രചനകൾ, (അവയെ അനാൽസ് എന്നാണ് വിളിച്ചിരുന്നത്, കാരണം അതിലെ വിവരണങ്ങൾ ഓരോ വർഷത്തെയും അടിസ്ഥാനമാക്കിയാണ്) കത്തുകൾ, പ്രസംഗങ്ങൾ, പ്രഭാഷണങ്ങൾ, നിയമങ്ങൾ തുടങ്ങിയവയായിരുന്നു. പ്രമാണ സ്രോതസ്സുകളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നത് പ്രധാനമായും ശിലയിൽ കൊത്തിയെടുത്തിരുന്ന ലിഖിതങ്ങളും പാപ്പിറസ് ചുരുളിലെ ലിഖിതങ്ങളുമാണ്. ലിഖിതങ്ങൾ സാധാരണയായി ശിലയിൽ കൊത്തിയെടുക്കപ്പെട്ടവയായിരുന്നു. അതിനാൽത്തന്നെ ഗ്രീക്ക്, ലത്തീൻ ഭാഷകളിലുള്ള ലിഖിതങ്ങൾ ധാരാളം ഇന്നും നിലനിൽക്കുന്നു. ഈറ പോലെയുള്ള ഒരു ചെടിയായ പാപ്പിറസ് ഈജിപ്തിലെ നൈൽ നദിയുടെ തീരത്ത് വളർന്നിരുന്നു. നിത്യ ജീവിതത്തിൽ എഴുത്ത്സാമഗ്രിയായി സംസ്ക്കരിച്ചെടുത്ത പാപ്പിറസ് ചുരുളുകൾ വ്യാപകമായി ഉപയോഗിച്ചിരുന്നു. ആയിരക്കണക്കിന് കരാറുകൾ, കണക്കുകൾ, കത്തുകൾ, ഔദ്യോഗിക പ്രമാണങ്ങൾ എന്നിവ എഴുതിയ പാപ്പിറസ് ചുരുളുകൾ പണ്ഡിതൻമാർ കണ്ടെത്തി പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിട്ടുണ്ട്, ഇവരെ ''പാപ്പിറോളജിസ്റ്റുകൾ'' (papyrologists) എന്ന് വിളിച്ചിരുന്നു. ഖനനം നടത്തിയ (ഖനനത്തിലൂടെയും, ഫീൽഡ് സർവ്വെയിലൂടെയും) പുരാവസ്തുക്കളാണ് ഭൗതികാവശിഷ്ടങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെടുന്നത്. ഉദാഹരണമായി കെട്ടിടങ്ങൾ, സ്മാരകങ്ങൾ, മറ്റു നിർമ്മിതികൾ, കളിമൺ പാത്രങ്ങൾ, നാണയങ്ങൾ, മൊസൈക്ക്, ചിലപ്പോൾ മുഴുവൻ ഭൂപ്രകൃതിയും (ഏരിയൽ ഫോട്ടോഗ്രാഫി വഴിയെടുത്തത്) ഭൗതികാവശിഷ്ടങ്ങളിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഓരോ സ്രോതസ്സും ഭൂതകാലത്തെക്കുറിച്ച് വിവരം നൽകുന്നു. ഇവയെ സമന്വയിപ്പിച്ച് ഫലവത്തായ പ്രയത്നത്തിലൂടെ യഥാർഥ ചരിത്രം സൃഷ്ടിക്കുക എന്നത് ചരിത്രകാരരുടെ കഴിവുകളെ ആശ്രയിച്ചിരിക്കും.

പാപ്പിറസ് ചുരുളുകൾ

ക്രിസ്തുവിന്റെ ജനനം മുതൽ ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ പ്രാരംഭകാലഘട്ടം വരെ (ഏകദേശം 630 വരെ) യൂറോപ്പിന്റെയും, വടക്കെ ആഫ്രിക്കയുടെയും, മധ്യേഷ്യയുടെയും ഭൂരിഭാഗം പ്രദേശങ്ങളും ഭരിച്ചിരുന്നത് രണ്ട് പ്രബല സാമ്രാജ്യങ്ങളാണ്. റോമൻ സാമ്രാജ്യവും, ഇറാൻ സാമ്രാജ്യവുമായിരുന്നു ഇവ. പരസ്പര വൈരികളായിരുന്ന റോമാക്കാരും, ഇറാൻകാരും തങ്ങളുടെ ചരിത്രത്തിൽ ഏറിയ പങ്കും നിരന്തരം പോരാടിയിരുന്നു. അടുത്തടുത്ത് സ്ഥിതിചെയ്തിരുന്ന ഈ സാമ്രാജ്യങ്ങളെ വേർതിരിച്ചിരുന്നത് യൂഫ്രട്ടീസ് നദിക്ക് സമാന്തരമായ ഇടുങ്ങിയ പ്രദേശമാണ്. റോമാ ചരിത്രത്തെ നോക്കിക്കാണുന്ന ഈ അധ്യായത്തിൽ അവരുടെ ചിരവൈരികളായ ഇറാനെയും പരാമർശിക്കുന്നു.

പടിഞ്ഞാറ് സ്പെയിൻ മുതൽ കിഴക്ക് സിറിയ വരെ വ്യാപിച്ച് കിടക്കുന്ന ഒരു സമുദ്രം, ഭൂഖണ്ഡങ്ങളായ യൂറോപ്പിനെയും ആഫ്രിക്കയെയും വേർതിരിക്കുന്നത് ഭൂപടത്തിൽ നോക്കിയാൽ നിങ്ങൾക്ക് കാണാൻ കഴിയും. മെഡിറ്ററേനിയൻ (Mediterranean) എന്ന് പേരുള്ള ഈ സമുദ്രം, റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഹൃദയം എന്നറിയപ്പെടുന്നു. മെഡിറ്ററേനിയനുമേൽ ആധിപത്യമുണ്ടായിരുന്ന റോമിന്, സമുദ്രത്തിന്റെ

ഭൂപടം 1: യൂറോപ്പും വടക്കേ ആഫ്രിക്കയും

വടക്ക്, തെക്ക് ദിശകളിലെ മുഴുവൻ പ്രദേശങ്ങളുടെ മേലും മേധാവിത്വം ഉണ്ടായിരുന്നു. വടക്ക് റൈൻ, ഡാന്യൂബ് നദികളും, തെക്ക് വിശാലമായ സഹാറ മരുഭൂമിയുമാണ് സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അതിരുകൾ തീർത്തിരുന്നത്. ഈ വിശാലമായ ഭൂപ്രദേശമാണ് റോമൻ സാമ്രാജ്യം എന്നറിയപ്പെട്ടിരുന്നത്. കാസ്പിയൻ സമുദ്രത്തിന്റെ തെക്കു മുതൽ കിഴക്കേ അറേബ്യവരെയുള്ള മുഴുവൻ പ്രദേശവും, ചിലപ്പോഴൊക്കെ അഫ്ഗാനിസ്ഥാന്റെ വലിയൊരു ഭാഗവും ഇറാന്റെ നിയന്ത്രണത്തിലായിരുന്നു. ലോകത്തിന്റെ ഏറിയ ഭാഗവും, ഈ വൻശക്തികൾ വീതിച്ചെടുത്തു. ഈ പ്രദേശത്തെ പൊതുവേ 'പടിഞ്ഞാറ്' എന്ന അർഥത്തിൽ 'ടാചിൻ' (Ta Ch' in) അഥവാ ഗ്രേറ്റർ ചിൻ ('greater Ch'in') എന്നാണ് ചൈനക്കാർ വിളിച്ചിരുന്നത്.

ആദ്യകാല സാമ്രാജ്യം (The Early Empire)

സി.ഇ. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിലെ ചരിത്രസംഭവങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തെ രണ്ടു ഘട്ടങ്ങളായി തിരിക്കാം – ആദ്യകാല റോമൻ സാമ്രാജ്യവും, പിൽക്കാല റോമൻ സാമ്രാജ്യവും. മറ്റൊരർഥത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ സി. ഇ. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടു വരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തെ ആദ്യകാല സാമ്രാജ്യമെന്നും, അതിനുശേഷമുള്ള ഘട്ടത്തെ പിൽക്കാല സാമ്രാജ്യം എന്നും വിളിക്കുന്നു.

റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന് ഇറാനിലുള്ളതിനെക്കാൾ കൂടുതൽ സാംസ്കാരിക വൈവിധ്യം ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നതാണ് ഈ വൻശക്തികൾ തമ്മിലുള്ള പ്രധാന വ്യത്യാസം. ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ ഇറാൻ ഭരിച്ച പാർഥിയന്മാരും, പിൽക്കാലത്ത് സസാനിയൻമാരും, ജനസംഖ്യയിൽ ഭൂരിപക്ഷമായ ഇറാനിയൻ വർഗക്കാരെയാണ് ഭരിച്ചത്. ഇതിന് വിരുദ്ധമായി ഒരു പൊതു ഭരണ സമ്പ്രദായത്തിന്റെ കീഴിൽ വ്യത്യസ്ത പ്രദേശങ്ങളും സംസ്ക്കാരങ്ങളും സമന്വയിക്കപ്പെട്ട ഭരണരീതിയായിരുന്നു റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റേത്. സാമ്രാജ്യത്തിൽ പല ഭാഷകൾ സംസാരിച്ചിരുന്നെങ്കിലും ഗ്രീക്കും, ലത്തീനും മാത്രമായിരുന്നു ഭരണത്തിനായി വ്യാപകമായി ഉപയോഗിക്കപ്പെട്ടിരുന്നത്. കിഴക്കു ഭാഗത്തുള്ള ഉപരിവർഗക്കാർ ഗ്രീക്ക് ഭാഷയിലും, പടിഞ്ഞാറുള്ളവർ ലത്തീൻ ഭാഷയിലും ആശയവിനിമയം നടത്തിയിരുന്നു. ലത്തീൻ സംസാരിച്ചിരുന്ന ട്രിപ്പോളിറ്റാനിയയിലെ ആഫ്രിക്കൻ പ്രവിശ്യകൾക്കും, ഗ്രീക്ക് സംസാരിച്ചിരുന്ന സൈറേനിക്കയ്ക്കും ഇടയിൽ മെഡിറ്ററേനിയന്റെ നടുവിൽ എവിടെയോ ആയിരുന്നു ഈ രണ്ടു ഭാഷാപ്രദേശങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള അതിർ വരമ്പ്. റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ജനങ്ങൾ ദേശ – ഭാഷാ വ്യത്യാസങ്ങൾക്കതീതമായി ഒരു ഏക ഭരണാധികാരിയുടെ പ്രജകളായിരുന്നു.

റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിലെ ആദ്യ ചക്രവർത്തി അഗസ്റ്റസ് (27 ബി.സി.ഇ.) സ്ഥാപിച്ച ഭരണം 'പ്രിൻസിപ്പേറ്റ്' (Principate) എന്നറിയപ്പെട്ടു. റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഏകഭരണാധികാരിയും യഥാർഥ അധികാര കേന്ദ്രവും അഗസ്റ്റസ് ആയിരുന്നെങ്കിലും, അദ്ദേഹം ഏകാധിപതി അല്ലായിരുന്നെന്നും, 'നായക പൗരൻ' ('leading citizen'); അഥവാ ലത്തീൻ ഭാഷയിൽ *പ്രിൻസെപ്സ്* മാത്രമായിരുന്നുവെന്നും ഒരു ധാരണ സജീവമായിരുന്നു. റോം റിപ്പബ്ലിക്കാ* യിരുന്ന കാലം മുതൽ റോമിനെ നിയന്ത്രിച്ചിരുന്ന സെനറ്റിനോടുള്ള ആദരവുകൊണ്ടാണ് അങ്ങനെ ചെയ്തിരുന്നത്. നൂറ്റാണ്ടുകളായി റോമിൽ നിലനിന്നിരുന്ന സെനറ്റ് റോമൻ (പിന്നീട് ഇറ്റാലിയൻ) വംശജരായ ഏറ്റവും സമ്പന്നരായ ഭൂവുടമകളെ പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്ന സമിതിയായാണ് നിലകൊണ്ടിരുന്നത്. ഗ്രീക്കിലും, ലത്തീനിലും നിലനിൽക്കുന്ന റോമൻ ചരിത്രത്തിന്റെ ഭൂരിഭാഗവും എഴുതിയിരിക്കുന്നത് സെനറ്റിന്റെ പശ്ചാത്തലമുള്ളവരാണ്. ഇതിൽ നിന്നും വ്യക്തമാകുന്നത് സെനറ്റിനോടുള്ള പെരുമാറ്റത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിലാണ് ചക്രവർത്തിമാർ വിലയിരുത്തപ്പെട്ടിരുന്നത് എന്നാണ്. സെനറ്റിനോട് ശത്രുതയും, സംശയവും അതിക്രമവും കാണിച്ച ചക്രവർത്തിമാരെല്ലാം ഏറ്റവും മോശക്കാരായി അറിയപ്പെട്ടു. പല സെനറ്റർമാരും പഴയ റിപ്പബ്ലിക്കൻ കാലഘട്ടത്തിലേക്ക് തിരികെ പോകണമെന്നാഗ്രഹിച്ചെങ്കിലും, അത് സാധ്യമല്ലെന്ന് ഭൂരിഭാഗം പേരും തിരിച്ചറിഞ്ഞിരിക്കാം.

ചക്രവർത്തിയും, സെനറ്റും കഴിഞ്ഞാൽ രാജകീയ ഭരണത്തിലെ പ്രമുഖ സ്ഥാനം സൈന്യത്തിനായിരുന്നു. നിർബന്ധിതമായാണ് ** തങ്ങളുടെ എതിരാളിയായ പേർഷ്യൻ സാമ്രാജ്യത്തിൽ സൈനികരെ നിയമിച്ചിരുന്നതെങ്കിൽ അതിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി ചുരുങ്ങിയത് ഇരുപത്തിയഞ്ച് വർഷമെങ്കിലും സേവനം അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടിയിരുന്നതും വേതനം കൈപ്പറ്റുന്നതുമായ പ്രൊഫഷണൽ സൈന്യമായിരുന്നു റോമിന്റേത്. തീർച്ചയായും ഈ വേതനം പറ്റുന്ന പട്ടാളത്തിന്റെ സാന്നിധ്യം റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ വേറിട്ട സവിശേഷതയാണ്. സാമ്രാജ്യത്തിലെ ഏറ്റവും വലിയ സംഘടിത

*യഥാർഥ അധികാരം സെനറ്റിൽ നിക്ഷിപ്തമായ ഒരു ഭരണസംവിധാനമായിരുന്നു റിപ്പബ്ലിക്ക്. സെനറ്റിൽ ആധിപത്യം സ്ഥാപിച്ചത് ഒരു ചെറിയ വിഭാഗം സമ്പന്ന കുടുംബങ്ങളാണ്. ഇവർ പ്രഭുവർഗം എന്നറിയപ്പെടുന്നു. പ്രായോഗികമായി റിപ്പബ്ലിക്ക് പ്രതിനിധാനം ചെയ്യുന്നത് സെനറ്റിലൂടെ നിർവഹിക്കപ്പെടുന്ന പ്രഭുവർഗത്തിന്റെ ഭരണത്തെയാണ്. ബി.സി.ഇ. 509 മുതൽ ബി.സി.ഇ. 27 വരെ നിലനിന്നിരുന്ന റിപ്പബ്ലിക്കൻ ഭരണത്തെ കടപുഴക്കിയെറിഞ്ഞത് ജൂലിയസ് സീസറിന്റെ ദത്തുപുത്രനും, അനന്തരാവകാശിയുമായ ഒക്ടേവിയനാണ്. ഒക്ടേവിയൻ പിൽക്കാലത്ത് അഗസ്റ്റസ് എന്ന പേര് സ്വീകരിക്കുകയുണ്ടായി. സെനറ്റിലെ അംഗത്വം ആജീവനാന്തമായിരുന്നു. പദവിയും, സമ്പത്തുമായിരുന്നു ജനത്തെക്കാൾ പ്രധാനമായി പരിഗണിച്ചിരുന്നത്.

**ജനങ്ങളെ ബലമായി സൈന്യത്തിൽ ചേർത്തുണ്ടാക്കുന്ന സേനയാണ് നിർബന്ധിത സേന. സമൂഹത്തിലെ ചില വിഭാഗങ്ങൾക്ക് സൈനിക സേവനം നിർബന്ധിതമായിരുന്നു.

ശക്തി എന്ന് വിശേഷിപ്പിക്കാവുന്ന സുസംഘടിതമായ ഈ സൈന്യത്തിന് (നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ആറ് ലക്ഷം പേർ) ചക്രവർത്തിമാരുടെ വിധി നിർണയിക്കാനുള്ള ശക്തിപോലും ഉണ്ടായിരുന്നു. തങ്ങളുടെ സേവന-വേതന വ്യവസ്ഥകൾ മെച്ചപ്പെടുത്തുന്നതിനുവേണ്ടിയുള്ള പ്രക്ഷോഭങ്ങൾ ഇടയ്ക്കിടെ സൈനികർ നടത്തിയിരുന്നു. തങ്ങളുടെ ആവശ്യം ജനറൽമാരോ, ചക്രവർത്തിതന്നെയോ നിരാകരിക്കുമ്പോൾ ചില അവസരങ്ങളിൽ അവർ സൈനിക കാലാപത്തിന് മുതിർന്നിട്ടുണ്ട്. സെനറ്റിനോട് മമതയുള്ള ചരിത്രകാരന്മാരുടെ രചനകളിൽ നിന്നാണ് പലപ്പോഴും റോമൻ സൈന്യത്തെക്കുറിച്ച് നമുക്ക് അറിയാൻ കഴിയുന്നത് എന്ന് പറയേണ്ടതുണ്ട്. പ്രവചനാതീതമായ അതിക്രമങ്ങളുടെ ഉറവിടമായിരുന്ന സൈന്യത്തെ പലപ്പോഴും സെനറ്റ് വെറുക്കുകയും ഭയപ്പെടുകയും ചെയ്തു, പ്രത്യേകിച്ച് വർധിച്ചു വരുന്ന സൈനികച്ചെലവുകൾ നേരിടുന്നതിനായി ഭരണകൂടം അധിക നികുതി ചുമത്താൻ നിർബന്ധിതമായ മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ.

റോമിലെ ഫോറം ജൂലിയത്തിലെ കടകൾ : ബി.സി.ഇ. 51 ൽ തൂണുകളോടുകൂടിയ ഈ വ്യാപാരചത്വരം പണികഴിപ്പിച്ചത് പഴയ റോമൻ ഫോറം വികസിപ്പിക്കാൻ വേണ്ടിയാണ്.

ചുരുക്കത്തിൽ, ചക്രവർത്തി, പ്രഭുവർഗം, സൈന്യം എന്നിവരായിരുന്നു സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയ ചരിത്രത്തിലെ മൂന്ന് പ്രധാനികൾ. സൈന്യത്തെ എത്രകണ്ട് നിയന്ത്രിക്കാൻ സാധിച്ചിരുന്നു എന്നതിനെ ആശ്രയിച്ചാണ് ഓരോ ചക്രവർത്തിയുടെയും വിജയം. സൈന്യം ഭിന്നിക്കപ്പെട്ടപ്പോഴൊക്കെ അതിന്റെ ഫലം ആഭ്യന്തര യുദ്ധങ്ങളായിരുന്നു.* നാല് ചക്രവർത്തിമാർ ഒന്നിനു പുറകേ ഒന്നായി അധികാരത്തിലേറിയ സി.ഇ. 69 എന്ന കുപ്രസിദ്ധ വർഷം മാറ്റി നിർത്തിയാൽ, ആദ്യ രണ്ട് നൂറ്റാണ്ടുകളും പൊതുവെ ആഭ്യന്തര യുദ്ധങ്ങളിൽ നിന്ന് സ്വതന്ത്രവും ആ അർഥത്തിൽ സുസ്ഥിരമായ അവസ്ഥയിലുമായിരുന്നു. കുടുംബ പിൻതുടർച്ചയോ, ദത്തവകാശമോ ആയിരുന്നു അധികാരകൈമാറ്റത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം. സൈന്യം പോലും ഇതിനെ പിന്തുണച്ചിരുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് രണ്ടാമത്തെ റോമൻ ചക്രവർത്തിയായിരുന്ന ടൈബീരിയസ് (സി.ഇ. 14–37), പ്രിൻസിപ്പേറ്റിന്റെ സ്ഥാപകനായ അഗസ്റ്റസിന്റെ സ്വന്തം പുത്രനായിരുന്നില്ല മറിച്ച് ദത്തുപുത്രനായിരുന്നു. സുതാര്യമായ അധികാരക്കൈമാറ്റം ഉറപ്പിക്കാനായിരുന്നു അഗസ്റ്റസിന്റെ ഈ ദത്തെടുക്കൽ.

ആദ്യ രണ്ട് നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വൈദേശികാക്രമണങ്ങൾ നന്നേ കുറവായിരുന്നു. ടൈബീരിയസ്സിന് അഗസ്റ്റസ് ചക്രവർത്തിയിൽ നിന്ന് പൈതൃകമായി കിട്ടിയ സാമ്രാജ്യം അതീവ വിസ്തൃതമായിരുന്നതിനാൽ, വീണ്ടും സാമ്രാജ്യവ്യാപനത്തിന്റെ ആവശ്യകതയില്ലായിരുന്നു. സത്യത്തിൽ പതിറ്റാണ്ടുകളായി നടന്ന ആഭ്യന്തര കലഹങ്ങൾക്കും, നൂറ്റാണ്ടുകൾ നീണ്ട ആക്രമണങ്ങൾക്കും ശേഷം കൈവന്ന സമാധാനത്തിന്റെ പേരിലാണ് 'അഗസ്റ്റസ് യുഗം' സ്മരിക്കപ്പെടുന്നത്. യൂഫ്രട്ടീസ് നദികടന്നുള്ള ട്രാജന്റെ വിഫലമായ ആക്രമണമായിരുന്നു ആദ്യകാല സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ കാലഘട്ടത്തിലുണ്ടായ ഒരേയൊരു പ്രധാന ആക്രമണം, സി.ഇ. 113–117 കാലത്ത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിൻഗാമികൾ ഈ ഉദ്യമം ഉപേക്ഷിക്കുകയും ചെയ്തു.

*ഒരു രാജ്യത്തിനുള്ളിൽ അധികാരത്തിനു വേണ്ടി പരസ്പരം നടത്തുന്ന സായുധ പോരാട്ടങ്ങളെയാണ് ആഭ്യന്തര യുദ്ധം എന്നത് കൊണ്ട് വിവക്ഷിക്കുന്നത്. രാജ്യങ്ങൾ തമ്മിലുള്ള യുദ്ധങ്ങളിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമാണിത്.

സമീപ പൗരസ്ത്യം (The Near East) റോമൻ മെഡിറ്ററേനിയനിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ആരുടെയോ കാഴ്ചപ്പാടിൽ നിന്നുണ്ടായ പ്രയോഗമാണിത്. മെഡിറ്ററേനിയനു കിഴക്കുള്ള റോമൻ പ്രവിശ്യകളായ സിറിയ, പാലസ്തീൻ, മെസൊപ്പൊട്ടേമിയ തുടങ്ങിയവയാണ് യൂറോപ്പിന്റെ തൊട്ടുകിഴക്കുള്ള (Near East) രാജ്യങ്ങൾ എന്നറിയപ്പെടുന്നത്. അതിന്റെ ചുറ്റുമുള്ള അറേബ്യ പോലെയുള്ള പ്രദേശങ്ങളെയും ഇതിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു.

* റോമിന്റെ ഇടപാടുകാരായ (clients) പ്രാദേശിക രാജവംശങ്ങളാണിവ. യുദ്ധസമയങ്ങളിൽ തങ്ങളുടെ സേനയെ റോമിനു വേണ്ടി വിട്ടുകൊടുത്തിരുന്ന ഇവർക്ക്, പകരം രാജ്യങ്ങളായി നിലനിൽക്കുന്നതിനുള്ള സ്വാതന്ത്ര്യം റോം അനുവദിച്ചിരുന്നു.

ട്രാജൻ ചക്രവർത്തിയുടെ സ്വപ്നം – ഇന്ത്യയെ കീഴടക്കൽ?
(The Emperor Trajan's Dream - A conquest of India)

'ഒരു ഭൂകമ്പത്താൽ സ്മരിക്കപ്പെടുന്ന അന്ത്യോക്യയിലെ ശൈത്യകാലത്ത് (115/16), 116 ൽ ട്രാജൻ യൂഫ്രട്ടീസ് വഴി പാർഥിയൻ തലസ്ഥാനമായ ടെസിഫോണിലേക്ക് മുന്നേറുകയും, പേർഷ്യൻ ഗൾഫിന്റെ മുനമ്പിൽ എത്തിച്ചേരുകയും ചെയ്തു. താൻ അലക്സാണ്ടറെപ്പോലെ ചെറുപ്പമായിരുന്നെങ്കിൽ എന്നു മോഹിച്ചുകൊണ്ട്, ഇന്ത്യയിലേക്കു പുറപ്പെടാൻ ഒരുങ്ങുന്ന ഒരു വ്യാപാരക്കപ്പലിനെ അദ്ദേഹം ആശാപൂർവം നോക്കി നിന്നതായി (ചരിത്രകാരനായ) കാഷ്യസ് ദിയോ വിവരിക്കുന്നു.'
 – ഫെർഗൂസ് മില്ലർ, *ദി റോമൻ നിയർ ഈസ്റ്റ്.*

സുപ്രധാനമായ ഒരു സവിശേഷത റോമിന്റെ നേരിട്ടുള്ള ഭരണത്തിന്റെ ക്രമേണയുള്ള വ്യാപനമാണ്. ഒട്ടേറെ ആശ്രിതരാജ്യങ്ങളെ റോമൻ പ്രവിശ്യകളിലേക്ക് ലയിപ്പിച്ചാണ് ഇത് പൂർത്തീകരിച്ചത്. കിഴക്കൻ പ്രദേശത്തും, യൂഫ്രട്ടീസ് നദിയുടെ പടിഞ്ഞാറു ഭാഗത്തുമുള്ള അനേകം രാജ്യങ്ങൾ * രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യ കാലഘട്ടത്തിൽ റോമിനോട് കൂട്ടിച്ചേർക്കപ്പെട്ട് അപ്രത്യക്ഷമായി. (സാന്ദർഭികമായി ഇതിൽ ചില രാഷ്ട്രങ്ങൾ അതിരറ്റ സമ്പത്തിന് ഉടമകളായിരുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് ഹെറോദിന്റെ രാജ്യം പ്രതിവർഷം 5.4 ദശലക്ഷം ദിനാറിക്ക് തുല്യമായ ആദായമുണ്ടാക്കിയിരുന്നു. ഇത് 125000 കിലോ സ്വർണത്തിന് തുല്യമായിരുന്നു. ദിനാറിയസ് എന്നത് $4\frac{1}{2}$ ഗ്രാം ശുദ്ധ വെള്ളിയടങ്ങിയ റോമൻ നാണയമായിരുന്നു).

യഥാർഥത്തിൽ ഈ കാലഘട്ടത്തിൽ പ്രവിശ്യയായി കണക്കാക്കാതിരുന്ന ഇറ്റലി ഒഴിച്ച് ബാക്കിയുള്ള പ്രദേശങ്ങൾ എല്ലാം തന്നെ പ്രവിശ്യകളായി (*provinces*) സംഘടിപ്പിക്കപ്പെട്ടു, അവ നികുതിക്ക് വിധേയമാവുകയും ചെയ്തു. രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടോടെ വിസ്തൃതിയുടെ ഉച്ചസ്ഥായിലായ റോമാസാമ്രാജ്യം, സ്കോട്ട്ലണ്ടു മുതൽ അർമീനിയായുടെ അതിർത്തികൾ വരെയും, സഹാറ മുതൽ യൂഫ്രട്ടീസ് വരെയും, ചില അവസരങ്ങളിൽ അതിനപ്പുറത്തേക്കും വ്യാപിച്ചു. കാര്യങ്ങൾ സുഗമമായി മുന്നോട്ട് നയിക്കുന്ന ആധുനിക അർഥത്തിലുള്ള ഒരു ഭരണക്രമം ഇല്ലാതിരുന്നിട്ടും, രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ മധ്യത്തിൽ അതിവിപുലവും, വൈവിധ്യമാർന്ന അനേകം പ്രദേശങ്ങൾ ഉള്ളതുമായ, 60 ദശലക്ഷം ജനങ്ങളുള്ള റോമാസാമ്രാജ്യത്തെ നിയന്ത്രിക്കാനും ഭരിക്കാനും ചക്രവർത്തിക്ക് കഴിഞ്ഞതെങ്ങനെയാണെന്ന് നിങ്ങൾ ചോദിക്കും. അതിനുള്ള ഉത്തരം സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ നഗരവൽക്കരണമാണ്.

പോൺഡു ഡ്യു ഗാർഡ്, ഫ്രാൻസിലെ നൈംസിനടുത്ത്, ബി.സി.ഇ. ആദ്യ നൂറ്റാണ്ട്. റോമൻ എഞ്ചിനീയർമാർ മൂന്ന് ഭൂഖണ്ഡങ്ങളിലും വെള്ളം കൊണ്ടുപോകാനുള്ള വലിയ കനാലുകൾ നിർമ്മിച്ചിരുന്നു.

മെഡിറ്ററേനിയൻ തീരങ്ങളിലെ (കാർത്തേജ്, അലക്സാൻഡ്രിയ, അന്ത്യോക്യ) മഹാ നഗര കേന്ദ്രങ്ങളായിരുന്നു യഥാർഥത്തിൽ സാമ്രാജ്യ വ്യവസ്ഥിതിയുടെ ഉറച്ച അടിത്തറ. സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സമ്പത്തിൽ ഏറിയ പങ്കും ഉൽപ്പാദിപ്പിച്ചിരുന്ന പ്രവിശ്യകളുടെ മേൽ നികുതി ചുമത്തിയിരുന്നത് ഈ നഗരകേന്ദ്രങ്ങൾ വഴിയായിരുന്നു. ഇത് അർഥമാക്കുന്നത് പ്രവിശ്യകളിലെ ഉപരിവർഗങ്ങൾ തങ്ങളുടെ പ്രദേശങ്ങളിലെ ഭരണം കാര്യക്ഷമമാക്കുന്നതിനും നികുതി പിരിക്കുന്നതിനുമായി റോമൻ ഭരണകൂടവുമായി

കൈകോർത്ത് പ്രവർത്തിച്ചിരുന്നു എന്നാണ്. യഥാർഥത്തിൽ റോമൻ ചരിത്രത്തിലെ ശ്രദ്ധേയമായ വസ്തുത ഇറ്റലിയും, പ്രവിശ്യകളും തമ്മിലുള്ള നാടകീയമായ അധികാരക്കൈമാറ്റമാണ്. രണ്ടും മൂന്നും നൂറ്റാണ്ടുകൾ മുഴുവൻ, പ്രവിശ്യകളിലെ ഉപരിവർഗക്കാരാണ് പ്രവിശ്യാഭരണത്തിനുള്ള പ്രധാനികളെയും, സൈനിക മേധാവികളെയും നൽകിപ്പോന്നത്. ചക്രവർത്തിമാരുടെ പിന്തുണയുള്ളതിനാൽ സെനറ്റർമാരെക്കാൾ കരുത്തുള്ള ഭരണാധികാരികളുടെയും സൈനിക മേധാവികളുടെയും ഒരു പുതിയ വരേണ്യവർഗമായി അവർ മാറുകയും ചെയ്തു. ഗല്ലീനസ് ചക്രവർത്തി (253–268) സൈനിക മേധാവിത്വത്തിൽ നിന്ന് സെനറ്റർമാരെ ഒഴിവാക്കി, ഈ പുതിയ ഉപരിവർഗത്തിന്റെ അധികാരങ്ങളെ ശക്തിപ്പെടുത്തി. സെനറ്റർമാരെ സൈന്യത്തിലേക്കുള്ള പ്രവേശനത്തിൽ നിന്നും, സൈനിക സേവനത്തിൽ നിന്നും തടഞ്ഞ ഗല്ലീനസ് ശ്രമിച്ചത് സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ നിയന്ത്രണം അവരുടെ കൈകളിലാവാതിരിക്കാനാണ്.

ചുരുക്കത്തിൽ, ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനവും, രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടിലും, മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യ ദശയിലും, ഭരണത്തിലും, സൈന്യത്തിലുമുള്ള പങ്കാളിത്തം ഭൂരിപക്ഷവും പ്രവിശ്യകളിൽ നിന്നായിരുന്നു, ഇറ്റലിയിൽ നിന്ന് മാത്രമായിരുന്നില്ല. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടുവരെയെങ്കിലും ഇറ്റാലിയൻ വംശജർ സെനറ്റിലുള്ള ആധിപത്യം നിലനിർത്തി. അതിനുശേഷം പ്രവിശ്യകളിൽ നിന്നുള്ളവർ സെനറ്റിൽ ഭൂരിപക്ഷം നേടുകയും ചെയ്തു. കാരണം റോമൻ പൗരത്വം ഇവിടങ്ങളിലേക്ക് വ്യാപിച്ചിരുന്നു. സാമ്രാജ്യത്തിനകത്ത് ഇറ്റലിയുടെ രാഷ്ട്രീയവും സാമ്പത്തികവുമായ തകർച്ചയാണ് ഇവിടെ പ്രതിഫലിച്ചത്. ഒപ്പം ദക്ഷിണ സ്പെയിൻ, കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങൾ, ആഫ്രിക്ക എന്നിവിടങ്ങളിൽ സമ്പന്നരും, നഗരവൽകൃതരുമായ പുതിയ വരേണ്യവർഗത്തിന്റെ ഉയർച്ചയും കണ്ടു. സ്വന്തമായ മജിസ്ട്രേട്ടുമാരും, നഗരസഭയും ഉള്ള നഗരകേന്ദ്രങ്ങളും, അതിന്റെ കീഴിൽ വരുന്ന ഗ്രാമങ്ങളും ഉൾപ്പെടുന്ന പ്രദേശങ്ങളെയാണ് റോമാക്കാർ പട്ടണം എന്ന് വിളിച്ചിരുന്നത്. അതിനാൽ ഒരു നഗരം മറ്റൊരു നഗരത്തിന്റെ ഭരണ പരിധിയിൽ വരില്ല. എന്നാൽ ഗ്രാമങ്ങൾക്ക് ഇത് ബാധകവുമല്ല. ഗവൺമെന്റിന്റെ പ്രീതിയോ, അപ്രീതിയോ അനുസരിച്ച് ഗ്രാമങ്ങൾ പട്ടണങ്ങളുടെ പദവിയിലേക്ക് ഉയരുകയോ മറിച്ച് പട്ടണങ്ങൾ ഗ്രാമങ്ങളായി തരം താഴുകയോ ചെയ്തിരുന്നു. ഭക്ഷ്യക്ഷാമത്തിന്റെ കാലത്ത് നഗരങ്ങളിലെ ഭക്ഷ്യവിതരണം ഗ്രാമങ്ങളെക്കാൾ മെച്ചപ്പെട്ടതായിരുന്നു എന്നതാണ് നഗരങ്ങളിൽ ജീവിച്ചിരുന്നതിന്റെ സുപ്രധാന നേട്ടം.

പ്രവർത്തനം 1

റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രാഷ്ട്രീയ ചരിത്രത്തിലെ മൂന്ന് പ്രധാനികൾ ആരൊക്കെയായിരുന്നു? ഒന്നോ, രണ്ടോ വാക്യങ്ങളിൽ അവരെക്കുറിച്ചെഴുതുക. ഇത്ര വിശാലമായ പ്രദേശത്തെ ഭരിക്കാൻ റോമൻ ചക്രവർത്തിമാർക്ക് കഴിഞ്ഞതെങ്ങനെ? ആരുടെ സഹകരണമാണ് നിർണായകമായിരുന്നത്?

റോമൻ നഗരങ്ങൾ ഗ്രാമപ്രദേശങ്ങളെ പരിഗണിച്ചിരുന്നതെങ്ങനെയെന്ന് ഡോക്ടർ ഗാലൻ വിവരിക്കുന്നു
(Doctor Galen on how Roman Cities Treated the Countryside)

'രോഗം സൃഷ്ടിക്കുന്നതിൽ പോഷകാഹാരക്കുറവിന്റെ പങ്ക് എന്താണെന്ന് വർഷങ്ങളോളം തുടരുന്ന ക്ഷാമങ്ങൾ ഏതു സാധാരണക്കാരനും വ്യക്തമാക്കിക്കൊടുത്തിരിക്കുന്നു. നഗരവാസികൾക്ക്, കൊയ്ത്ത് കഴിഞ്ഞാലുടൻ തന്നെ അടുത്ത വർഷത്തേക്കുള്ള മുഴുവൻ ധാന്യങ്ങളും സംഭരിക്കുന്ന പതിവുണ്ടായിരുന്നു. ഗോതമ്പ്, ബാർലി, ബീൻസ്, ലെന്റിൽ എന്നിവ മുഴുവനായും, പയറു വർഗങ്ങളുടെ നല്ലൊരു പങ്കും നഗരവാസികൾ കൊണ്ടുപോയിരുന്നു. ബാക്കിയുള്ള പയറിനങ്ങൾ മാത്രമാണ് ഗ്രാമവാസികൾക്കു ലഭിച്ചിരുന്നത്. ശൈത്യകാലത്ത് ഗ്രാമവാസികൾ കൈയിൽ അവശേഷിക്കുന്ന ആഹാരം ഉപയോഗിച്ചു തീർക്കുന്നു. വസന്തകാലത്ത് അനാരോഗ്യകരമായ ഭക്ഷണ സാധനങ്ങളെ അവർക്ക് ആശ്രയിക്കേണ്ടി വരുന്നു. മരങ്ങളുടെ തണ്ടുകളും, ചില്ലകളും, കുറ്റിച്ചെടികളും, കിഴങ്ങുകളും, വേരുകളും തുടങ്ങി ഭക്ഷണയോഗ്യമല്ലാത്ത സസ്യങ്ങൾ പോലും അവർ ആഹാരമാക്കുന്നു...'

– ഗാലൻ, ഓൺ ഗുഡ് ആൻഡ് ബാഡ് ഡയറ്റ്.

സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ആധുനിക സ്വിറ്റ്സർലന്റിലെ വിൻഡൊനീസ പട്ടണത്തിലെ റോമൻ പട്ടാളക്യാമ്പിലുണ്ടായിരുന്ന നടനശാല (Amphi theatre). സൈനിക പരിശീലനത്തിനും അവർക്ക് വേണ്ടി വിനോദ പരിപാടികൾ അരങ്ങേറുന്നതിനും ഉപയോഗിച്ചിരുന്നു.

പൊതുകുളിമുറികൾ റോമൻ നഗരജീവിതത്തിന്റെ മറ്റൊരു ശ്രദ്ധേയമായ സവിശേഷതയായിരുന്നു. (ഒരു ഇറാനിയൻ ഭരണാധികാരി ഇത് തന്റെ രാജ്യത്ത് നടപ്പിലാക്കാൻ ശ്രമിച്ചതിന് പുരോഹിതന്മാരിൽ നിന്ന് ശക്തമായ എതിർപ്പ് നേരിടേണ്ടി വന്നു. വെള്ളം പരിപാവനമാണെന്നും പൊതു സ്നാനത്തിലൂടെ അതിന്റെ പരിശുദ്ധി നഷ്ടമാവുമെന്നായിരുന്നു അവരുടെ ധാരണ). റോമൻ നഗരജനത ഉയർന്ന നിലവാരത്തിലുള്ള വിനോദങ്ങൾ ആസ്വദിച്ചിരുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് ഒരു വർഷത്തിലെ 176 ദിവസങ്ങളും പ്രദർശനങ്ങൾക്കായി (സ്പെക്റ്റാകൂള) നീക്കിവെച്ചിരുന്നുവെന്ന് ഒരു റോമൻ കലണ്ടർ പറയുന്നു!

മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിലെ പ്രതിസന്ധി (The Third-Century Crisis)

ഒന്നും രണ്ടും നൂറ്റാണ്ടുകൾ പൊതുവെ സമാധാനത്തിന്റെയും സമ്പന്നതയുടെയും സാമ്പത്തിക വികാസത്തിന്റെയും കാലഘട്ടമായിരുന്നു. എന്നാൽ മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടു മുതൽ രാജ്യം ആഭ്യന്തര ഞെരുക്കത്തിന്റെ ആദ്യ ലക്ഷണങ്ങൾ പ്രകടിപ്പിക്കാൻ തുടങ്ങി. സി.ഇ. 230 മുതൽ പലതരത്തിലുള്ള ചെറുത്തുനിൽപ്പുകളും ഒരേ സമയം സാമ്രാജ്യത്തിന് നടത്തേണ്ടി വന്നു. 225-ൽ ഇറാനിൽ ഒരു പുതിയ അക്രമോത്സുകരായ രാജവംശം ഉദയം ചെയ്യുകയും (അവർ സ്വയം വിളിച്ചിരുന്നത് സസാനിയൻമാർ എന്നാണ്), വെറും പതിനഞ്ചു വർഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ യൂഫ്രട്ടീസിന്റെ ദിശയിലേക്ക് അവർ രാജ്യവിസ്തൃതി വർധിപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു. മൂന്ന് ഭാഷകളിൽ എഴുതപ്പെട്ട പ്രശസ്തമായ ഒരു ശിലാശാസനത്തിൽ, ഇറാനിയൻ രാജാവായ ഷാപൂർ ഒന്നാമൻ 60,000 വരുന്ന റോമൻ സൈന്യത്തെ നശിപ്പിച്ചതായും കിഴക്കൻ തലസ്ഥാനമായ അന്ത്യോക്യ പിടിച്ചെടുത്തതായും അവകാശപ്പെടുന്നുണ്ട്. അതേസമയം, ഒരു വലിയ കൂട്ടം ജർമാനിക് ഗോത്രവർഗക്കാർ അഥവാ അവരുടെ ഗോത്രസംഘങ്ങൾ (പ്രധാനമായും അലമാനി, ഫ്രാങ്കുകൾ, ഗോത്തുകൾ) റൈൻ-ഡാന്യൂബ് അതിർത്തികൾക്ക് നേരെ നീങ്ങുകയും, 233 മുതൽ 280 വരെയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ കരിങ്കടൽ മുതൽ ആൽപ്സിലേക്കും തെക്കൻ ജർമ്മനി വരെയും നീണ്ടുകിടക്കുന്ന റോമൻ പ്രദേശങ്ങളെ തുടർച്ചയായി ആക്രമിക്കുകയും ചെയ്തു. ഡാന്യൂബ് നദിക്കപ്പുറമുള്ള പ്രദേശങ്ങളിൽ ഭൂരിഭാഗവും ഉപേക്ഷിക്കാൻ റോമാക്കാർ നിർബന്ധിതരായി. ഈ സമയത്ത്, റോമൻ ചക്രവർത്തിമാർക്ക്, റോമാക്കാർ 'അപരിഷ്കൃതർ' (barbarians) എന്നുവിളിച്ച ഈ ജനതയ്ക്കെതിരെ നിരന്തരമായി യുദ്ധക്കളത്തിലേക്കിറങ്ങേണ്ടിവന്നു. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ചക്രവർത്തിമാർ ഒന്നിനു പുറകെ ഒന്നായി ദ്രുതഗതിയിൽ സിംഹാസനത്തിലെത്തിയത് (47 വർഷത്തിനുള്ളിൽ 25 ചക്രവർത്തിമാർ) സാമ്രാജ്യം ഇക്കാലത്ത് നേരിട്ട പ്രതിസന്ധിയുടെ പ്രകടമായ ലക്ഷണമാണ്.

ലിംഗഭേദം, സാക്ഷരത, സംസ്കാരം [Gender, Literacy, Culture]

റോമൻ സമൂഹത്തിൽ കാണുന്ന ആധുനികമായ ഒരു സവിശേഷതയാണ് ധാരാളമായുള്ള അണുകുടുംബങ്ങളുടെ വ്യാപനം. പ്രായപൂർത്തിയായ ആൺമക്കൾ അവരുടെ മാതാപിതാക്കളോടൊപ്പം താമസിച്ചിരുന്നില്ല. പ്രായപൂർത്തിയായ സഹോദരൻമാർ ഒരുമിച്ച് താമസിച്ചിരുന്നത് അപൂർവമായിരുന്നു. അതേസമയം കുടുംബങ്ങളിൽ അടിമ

കളെക്കൂടി ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. പിൽക്കാല റിപ്പബ്ലിക്കിൽ (ബി.സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ) നിലനിന്നിരുന്ന മാതൃകാപരമായ വിവാഹരീതിയിൽ, ഭാര്യ ഭർത്താവിന്റെ അധികാരക്കീഴിലേക്ക് വരുന്നില്ല. അവളുടെ കുടുംബ സ്വത്തിൻമേലുള്ള പൂർണ അവകാശം അവൾ സ്വന്തമായി നിലനിർത്തിപ്പോന്നു. എങ്കിലും വൈവാഹിക ജീവിത കാലയളവിൽ അവളുടെ സ്ത്രീധനം ഭർത്താവിന് ലഭിക്കും. സ്വപിതാവിന്റെ പ്രാഥമിക അവകാശിയായി തുടരുന്ന സ്ത്രീ, പിതാവിന്റെ മരണത്തെത്തുടർന്ന് സ്വത്തുക്കളിൽ ഒരു സ്വതന്ത്ര ഉടമസ്ഥയായിത്തീരുകയും ചെയ്തു. ഇത്തരത്തിൽ ഭൂമി സ്വന്തമായി വയ്ക്കാനും, കൈകാര്യം ചെയ്യാനുമുള്ള നിയമപരമായ അവകാശം സ്ത്രീകൾക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നു. മറ്റൊരർഥത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, ഭാര്യാഭർത്താക്കൻമാരുടെ സാമ്പത്തിക നിലനിൽപ്പ് വെവ്വേറെ ആയിരുന്നു. ഭാര്യ പൂർണമായ നിയമസ്വാതന്ത്ര്യം ആസ്വദിച്ചിരുന്നു. വിവാഹമോചനം താരതമ്യേന എളുപ്പമായിരുന്നു. തങ്ങളുടെ ഉദ്ദേശ്യം വ്യക്തമാക്കിക്കൊണ്ടുള്ള ഒരു നോട്ടീസ് നൽകി ഭാര്യയ്ക്കോ ഭർത്താവിനോ വിവാഹമോചനം നേടാമായിരുന്നു. അതേസമയം ഇരുപതുകളുടെ അവസാനത്തിലോ മുപ്പതുകളുടെ തുടക്കത്തിലോ ആണ് പുരുഷൻമാർ വിവാഹം കഴിച്ചിരുന്നത്. പെൺകുട്ടികളെ കൗമാരത്തിലോ, ഇരുപതുകളുടെ തുടക്കത്തിലോ വിവാഹം കഴിപ്പിക്കുമായിരുന്നു. അതിനാൽ ഭർത്താവിനും ഭാര്യയ്ക്കുമിടയിൽ കാര്യമായ പ്രായവ്യത്യാസം ഉണ്ടായിരുന്നത് അവർക്കിടയിൽ ചില അസമത്വങ്ങൾ സൃഷ്ടിച്ചിരുന്നിരിക്കാം. പൊതുവേ വിവാഹങ്ങൾ മാതാപിതാക്കൾ ആലോചിച്ച് ഉറപ്പിച്ചവ ആയിരുന്നതിനാൽ പലപ്പോഴും ഭാര്യയുടെ മേൽ ഭർത്താവ് മേധാവിത്വം പുലർത്തിയിരുന്നു എന്നതിന് സംശയമില്ല. തന്റെ മാതാവിനെ പിതാവ് സ്ഥിരമായി മർദിച്ചിരുന്നുവെന്നും, താൻ വളർന്നുവന്ന ആ നഗരത്തിലെ മിക്ക സ്ത്രീകൾക്കും ഈ അവസ്ഥ ഉണ്ടായിരുന്നുവെന്നും വടക്കെ ആഫ്രിക്കയിൽ തന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ മുഴുവൻ സമയവും ചെലവഴിച്ച കത്തോലിക്ക ബിഷപ്പ് സെന്റ് അഗസ്റ്റിൻ* പറഞ്ഞിട്ടുണ്ട്. പിതാക്കൻമാർക്ക് അവരുടെ കുട്ടികളുടെ മേൽ ഗണ്യമായ നിയമാധികാരം ഉണ്ടായിരുന്നു. ചില അവസരത്തിൽ ഇഷ്ടമില്ലാത്ത കുട്ടികളെ കൊടും തണുപ്പിൽ മരണത്തിനു

*396 മുതൽ വടക്കേ ആഫ്രിക്കയിലെ ഹിപ്പോ എന്ന നഗരത്തിലെ ബിഷപ്പായിരുന്നു സെന്റ് അഗസ്റ്റിൻ (354–430). സഭയുടെ ബൗദ്ധിക ചരിത്രത്തിലെ അതികായനായിരുന്നു അദ്ദേഹം. ബിഷപ്പുമാർ ക്രൈസ്തവ സമുദായത്തിലെ പ്രധാനികളും, അതീവ ശക്തരുമായിരുന്നു.

ഏദേസ്സയിലെ മൊസൈക്. സി.ഇ. രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ട്. അബ്ഗർ രാജാവിന്റെ ഭാര്യയും അവരുടെ കുടുംബവുമാണ് ചിത്രത്തിലുള്ളതെന്ന് സുറിയാനി ലിഖിതങ്ങൾ സൂചിപ്പിക്കുന്നു.

പോംപെ : ഒരു വീഞ്ഞ് വ്യാപാരിയുടെ ഭക്ഷണമുറി. ഇതിന്റെ ചുവരുകളിൽ ഐതിഹ്യങ്ങളിലെ (പുരാവൃത്തങ്ങളിലെ) മൃഗങ്ങളെ ചിത്രീകരിച്ചിരിക്കുന്ന രംഗങ്ങൾ കാണാം.

വിട്ടുകൊടുക്കാനുള്ള നിയമാധികാരം പോലും പിതാക്കന്മാർക്കുണ്ടായിരുന്നു എന്ന വസ്തുത ഞെട്ടലുളവാക്കുന്നതാണ്.

*ദൈനംദിന ജീവിതസാഹചര്യങ്ങളിൽ - പ്രത്യേകിച്ച് നിസ്സാരകാര്യങ്ങളിൽ - വായനയുടെയും എഴുത്തിന്റെയും ഉപയോഗം.

പോംപെയിൽ കണ്ടെത്തിയ അതീവ രസകരമായ ഒരു ചുവരെഴുത്തിൽ പറയുന്നു: 'ഇത്രയേറെ വിരസമായ എഴുത്തുകൾ താങ്ങേണ്ടി വന്നിട്ടും തവിടുപൊടിയാകാതെ നിലനിൽക്കുന്ന ഭിത്തീ, നിന്നെ ഞാൻ സമ്മതിച്ചു തന്നിരിക്കുന്നു.'

ഇനി സാക്ഷരതയോ? സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിലെയും പ്രാഥമിക സാക്ഷരതാനിരക്കിൽ* വലിയ വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നു. ഉദാഹരണമായി സി.ഇ. 79-ൽ അഗ്നിപർവത സ്ഫോടനത്തിൽ മൺമറഞ്ഞുപോയ പോംപെ എന്ന നഗരത്തിൽ പ്രാഥമിക സാക്ഷരതാ നിരക്ക് വ്യാപകമായിരുന്നു എന്നതിന് ശക്തമായ തെളിവുകൾ ഉണ്ട്. പോംപെ നഗരത്തിലെ മുഖ്യ തെരുവീഥികളിലെ മതിലുകളിൽ മിക്കയിടത്തും ചുമരെഴുത്തുകളും, പരസ്യവും കണ്ടെടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുണ്ട്.

ഇതിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി ധാരാളമായി പാപ്പിറസ് ചുരുളുകൾ കണ്ടെടുക്കപ്പെട്ടിട്ടുള്ള ഈജിപ്തിൽ കരാറുകൾ പോലെയുള്ള ഔപചാരിക പ്രമാണങ്ങളിൽ ഭൂരിഭാഗവും എഴുതിയിരുന്നത് പ്രൊഫഷണൽ എഴുത്തുകാരാണെന്ന് മനസ്സിലാവും. ചില ആളുകൾ നിരക്ഷരരായിരുന്നു എന്നും ഈ രേഖകൾ പ്രസ്താവിക്കുന്നുണ്ട്. എന്നാൽ ഇവിടെപ്പോലും പടയാളികൾ, സൈനികോദ്യോഗസ്ഥന്മാർ, എസ്റ്റേറ്റ് മാനേജർമാർ തുടങ്ങി ചില വിഭാഗങ്ങൾക്കിടയിൽ സാക്ഷരത തീർച്ചയായും വ്യാപകമായിരുന്നു.

സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സാംസ്കാരിക വൈവിധ്യം വലുതായിരുന്നു. അത് പല രീതികളിലും തലങ്ങളിലും പ്രതിഫലിച്ചിരുന്നു: അത്യന്തം വൈവിധ്യമാർന്ന മതവിശ്വാസങ്ങളിൽ, പ്രാദേശിക ആരാധനാ മൂർത്തികളിൽ, വിവിധതരം ഭാഷകളിൽ, വസ്ത്രാലങ്കാര രീതികളിൽ, ഭക്ഷണ രീതികളിൽ, സാമൂഹ്യ ഘടനാ രീതികളിൽ (ഗോത്ര/ഗോത്രേതര), ആവാസ മാതൃകകളിൽ എല്ലാറ്റിലും വൈവിധ്യമുണ്ടായിരുന്നു. സമീപ പൗരസ്ത്യ പ്രദേശങ്ങളിൽ (near east), കുറഞ്ഞത് യൂഫ്രട്ടീസിന് പടിഞ്ഞാറെങ്കിലും അറമായ ആയിരുന്നു പ്രധാന ഭാഷ. കോപ്റ്റിക് ഭാഷ ഈജിപ്തിലും, പ്യൂണിക്ക്, ബെർബർ എന്നിവ വടക്കെ ആഫ്രിക്കയിലും, സെൽറ്റിക് സ്പെയിനിലും, വടക്ക് പടിഞ്ഞാറും സംസാരിച്ചിരുന്നു. പക്ഷേ പിൽക്കാലത്ത് ലിപി കണ്ടെത്തുന്നതുവരെ ഇവയിലെ മിക്ക ഭാഷാ - സംസ്ക്കാരങ്ങളും വാചികം മാത്രമായിരുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് അർമേനിയൻ ഭാഷ ലിഖിതരൂപത്തിൽ പ്രാബല്യത്തിൽ വന്നത് അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിൽ മാത്രമാണ്. എന്നാൽ മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ മധ്യത്തിൽത്തന്നെ കോപ്റ്റിക് ഭാഷയിൽ ബൈബിൾ തർജിമ ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നു. ലത്തീൻ ഭാഷയുടെ പ്രചാരത്തിലൂടെ ലിഖിത രൂപത്തിലുള്ള ഇതര ഭാഷകളെല്ലാം പുറന്തള്ളപ്പെട്ടു. പ്രത്യേകിച്ചും, ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന് ശേഷം, സെൽറ്റിക് ഭാഷ തീരെ എഴുതപ്പെടാതെയായി.

പ്രവർത്തനം 2

റോമൻ കാലഘട്ടത്തിലെ സ്ത്രീകൾ എത്രമാത്രം സ്വതന്ത്രരായിരുന്നു? റോമൻ കുടുംബത്തിന്റെ സാഹചര്യങ്ങളെ ഇന്നത്തെ ഇന്ത്യൻ കുടുംബവുമായി താരതമ്യം ചെയ്യുക.

സാമ്പത്തിക വിപുലീകരണം (Economic Expansion)

സാമ്രാജ്യത്തിൽ അടിസ്ഥാന സൗകര്യങ്ങളായ തുറമുഖങ്ങൾ, ഖനികൾ, ക്വാറികൾ, ഇഷ്ടികക്കളങ്ങൾ, ഒലിവെണ്ണ നിർമ്മാണശാലകൾ തുടങ്ങിയവ ധാരാളം ഉണ്ടായിരുന്നു. വൻതോതിൽ വിൽക്കപ്പെടുകയും, ഉപയോഗിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തിരുന്ന ഗോതമ്പ്, വീഞ്ഞ്, ഒലിവെണ്ണ എന്നിവ പ്രധാനമായും വന്നിരുന്നത് ഈ വിളകൾ സമൃദ്ധമായി കൃഷി ചെയ്തിരുന്ന സ്പെയിൻ, ഗാലിക് പ്രവിശ്യകൾ, വടക്കെ ആഫ്രിക്ക, ഈജിപ്ത്, ഒരളവുവരെ ഇറ്റലി എന്നിവിടങ്ങളിൽ നിന്നായിരുന്നു. ദ്രാവക അവസ്ഥയിലുണ്ടായിരുന്ന വീഞ്ഞും, ഒലിവെണ്ണയും കൊണ്ടുവന്നിരുന്നത് അംഫോറെ (amphorae) എന്ന് വിളിക്കപ്പെടുന്ന വലിയ മൺഭരണികളിലാണ്. ഇത്തരം ഭരണികളുടെ തുണ്ടുകളും, അവശിഷ്ടങ്ങളും (റോമിലെ മോൺഡെ ടെസ്റ്റാഷിയോയിൽ 50 ദശലക്ഷം ഭരണികളുടെ അവശിഷ്ടം ഉണ്ടെന്ന് പറയപ്പെടുന്നു) ധാരാളമായി കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട്. ഇത്തരം അവശിഷ്ടങ്ങളിൽ നിന്ന് ഈ ഭരണികളുടെ യഥാർഥ രൂപം പുനർനിർമ്മിക്കാൻ പുരാവസ്തുഗവേഷകർക്ക് സാധിച്ചിട്ടുണ്ട്. എന്താണ് ഈ ഭരണികളിൽ കൊണ്ടുവന്നതെന്നും,

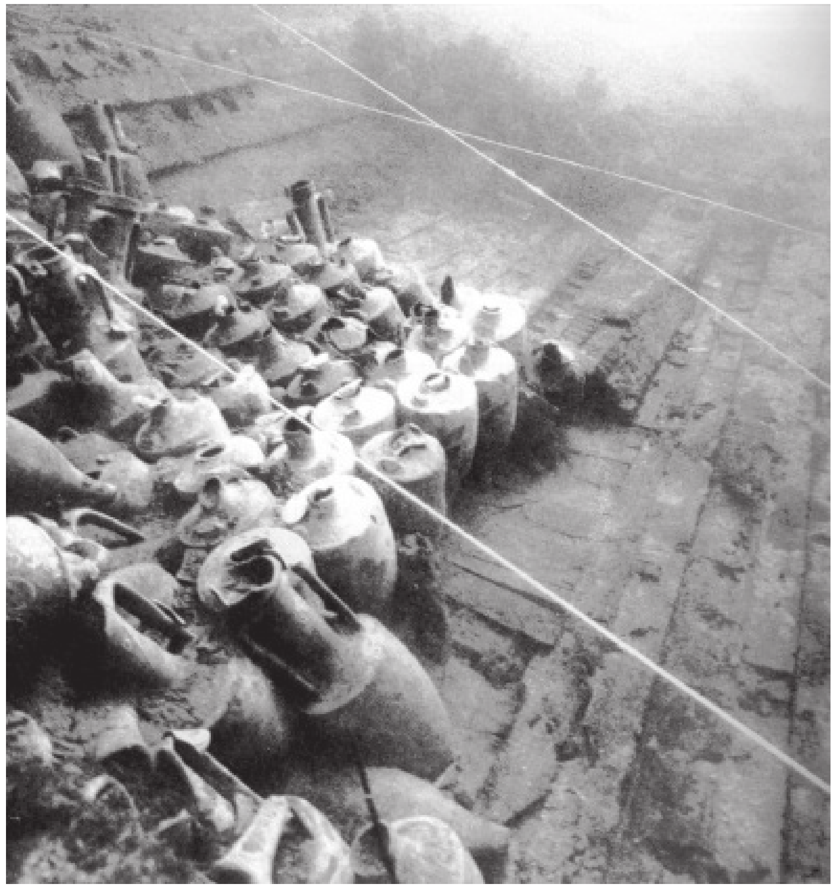

എവിടെയാണവ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ട തെന്നും അവർ കണ്ടെത്തിയിട്ടുണ്ട്. മെഡിറ്ററേനിയൻ പ്രദേശങ്ങളിലെ കളിമൺ കുഴികളിലെ മണ്ണുമായി ഈ പാത്രങ്ങളുടെ കളിമണ്ണ് താരതമ്യപ ഠനം നടത്തിയാണ് പുരാവസ്തു ഗവേഷകർ ഈ കണ്ടെത്തൽ നടത്തി യത്. ഇതിൽ നിന്ന് നമുക്ക് ഉറപ്പിച്ച് പറയാൻ കഴിയുന്നത് സ്പാനിഷ് ഒലി വെണ്ണ വ്യാപാരം (ഒരു ഉദാഹരണം മാത്രമാണിത്) മികച്ച പുരോഗതി നേടിയിരുന്നുവെന്നും സി.ഇ. 140–160 കാലത്ത് ഇതിന്റെ വ്യാപാരം അതിന്റെ വളർച്ചയുടെ ഉച്ചസ്ഥായി ലെത്തിച്ചേർന്നുവെന്നുമാണ്. ഇക്കാല ഘട്ടത്തിൽ സ്പാനിഷ് ഒലിവെണ്ണ കൊണ്ടുപോയിരുന്നത് 'ഡ്രെസ്സൽ 20'(അതിന്റെ രൂപം ആദ്യമായി സ്ഥാപിച്ചെടുത്ത പുരാവസ്തു ഗവേ ഷകന്റെ പേരിൽ) എന്ന കളിമൺ ഭര ണികളിലാണെന്ന് മനസ്സിലാക്കാം. മെഡിറ്ററേനിയൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ നിന്ന് ധാരാളമായി ഡ്രെസ്സൽ 20 ന്റെ അവശിഷ്ടം ലഭിച്ചതിൽ നിന്ന് സ്പാനിഷ് ഒലിവെണ്ണ വ്യാപകമായി വിതരണം ചെയ്യപ്പെട്ടിരുന്നുവെന്ന് അനുമാനിക്കാം. ഈ തെളിവുകൾ ഉപയോഗിച്ച് (വ്യത്യസ്ത തരം ഭരണികളുടെ അവശിഷ്ടങ്ങളും, അവയുടെ വിതരണ മാപ്പുകളും) സ്പെയിനിലെ ഉൽപ്പാദകർക്ക് അവരുടെ പ്രതിയോഗികളായ ഇറ്റലിക്കാരിൽ നിന്ന് ഒലി വെണ്ണയുടെ വിപണികൾ പിടിച്ചെടുക്കാൻ കഴിഞ്ഞുവെന്ന് പുരാവസ്തുഗവേഷകർ സമർഥിക്കുന്നു. കുറഞ്ഞ വിലയ്ക്ക്, ഗുണമേന്മയുള്ള ഒലിവെണ്ണ വിതരണം ചെയ്തതു കൊണ്ട് മാത്രമാണ് സ്പാനിഷ് ഉൽപ്പാദകർക്ക് ഇത് സാധ്യമായതെന്ന് അനുമാനിക്കാം. മറ്റൊരർഥത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ, തങ്ങൾ ഉൽപ്പാദിപ്പിക്കുന്ന വസ്തുക്കളുടെ വിപണികൾ പിടിച്ചെടുക്കാൻ സമ്പന്ന ഭൂവുടമകൾ മത്സരിച്ചിരുന്നു. സ്പാനിഷ് ഒലിവെണ്ണ ഉൽപ്പാദ കരുടെ വിജയം പിന്നീട് വടക്കെ ആഫ്രിക്കയിലെ ഉൽപ്പാദകർ ആവർത്തിക്കുകയുണ്ടായി. മൂന്നും നാലും നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വിപണി കയ്യടക്കിയത് ഈ ഭാഗത്തുള്ള എസ്റ്റേറ്റുകളാ ണ്. പിന്നീട് സി.ഇ. 425 ന് ശേഷം വടക്കെ ആഫ്രിക്കൻ മേധാവിത്വം കിഴക്കൻ രാജ്യ ങ്ങളായ ഈജിയൻ, ദക്ഷിണ ഏഷ്യാമൈനർ (തുർക്കി), സിറിയ, പാലസ്തീൻ എന്നിവർ തകർക്കുകയും അഞ്ചും ആറും നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വീഞ്ഞിന്റെയും, ഒലിവെണ്ണയുടെയും പ്രധാന കയറ്റുമതിക്കാരാവുകയും ചെയ്തു. ഇതിന്റെ ഫലമായി ആഫ്രിക്കൻ ഭരണിക ളുടെ സാന്നിധ്യം മെഡിറ്ററേനിയൻ കമ്പോളങ്ങളിൽ നാടകീയമായി കുറഞ്ഞു. ഉൽപ്പ ന്നത്തിന്റെ ഫലപ്രദമായ നിർമ്മാണവും, വിതരണവും ഗുണമേന്മയും ആശ്രയിച്ചായി രുന്നു പല പ്രദേശങ്ങളുടെയും അഭിവൃദ്ധിയുടെ ഉയർച്ച താഴ്ചകൾ നിർണയിക്കപ്പെട്ടി രുന്നത്.

ഫ്രാൻസിന്റെ തെക്കൻതീരത്തെ കപ്പൽച്ചേതം-ബി.സി.ഇ. ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ട്. ഇറ്റാലിയൻ അംഫോ റെകളാണ്. അതിന്മേൽ ലേക്ക് ഓഫ് ഫോണ്ടിയിലെ ഉൽപ്പാദ കന്റെ മുദ്ര പതിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു.

പ്രവർത്തനം 3

മൺപാത്രങ്ങളുടെ അവശിഷ്ടങ്ങളെക്കുറിച്ച് പഠിക്കുന്ന പുരാവസ്തു ഗവേഷകർ ഒരു തരത്തിൽ കുറ്റാന്വേഷകരെപ്പോലെയാണ്. എന്തുകൊണ്ടാണെന്ന് നിങ്ങൾക്ക് വിശദീകരിക്കാമോ? റോമൻ കാലഘട്ടത്തിലെ മെഡിറ്ററേനിയൻ ജനതയുടെ സാമ്പത്തിക ജീവിതത്തെക്കുറിച്ച് അംഫോറെകളിൽ (amphorae) നിന്ന് നമുക്ക് എന്തൊക്കെ വിവരങ്ങൾ ലഭിക്കും?

അതിഫലഭൂയിഷ്ഠതകൊണ്ട് പ്രസിദ്ധമായ അനേകം പ്രദേശങ്ങൾ സാമ്രാജ്യത്തിലുണ്ടായിരുന്നു. ഇറ്റലിയിലെ കമ്പാനിയയും, സിസിലിയും, ഈജിപ്റ്റിലെ ഫെയമും, ഗലീലി, ബൈസാസിയം (ടുണീഷ്യ) ദക്ഷിണ ഗൗൾ (ഗാലിയ നാർബൊണെൻസിസ്), ബേറ്റിക്ക (ദക്ഷിണ സ്പെയിൻ) എന്നിവയും സാമ്രാജ്യത്തിലെ ജനസാന്ദ്രതയുള്ള ഏറ്റവും സമ്പന്നമായ ഭാഗങ്ങളായിരുന്നുവെന്ന് എഴുത്തുകാരായ സ്ട്രാബോയും (Strabo) പ്ലിനിയും (Pliny) രേഖപ്പെടുത്തുന്നു. ഏറ്റവും മെച്ചപ്പെട്ട വീഞ്ഞ് കമ്പാനിയയിൽ നിന്നാണ് എത്തിയിരുന്നത്. സിസിലിയും, ബൈസാസിയവും റോമിലേക്ക് വൻതോതിൽ ഗോതമ്പ് കയറ്റുമതി ചെയ്തിരുന്നു. ഗലീലിയയിൽ സമൃദ്ധമായി കൃഷി ചെയ്തിരുന്നു. ('ഓരോ ഇഞ്ചു ഭൂമിയും ജനങ്ങൾ കൃഷി ചെയ്തിരുന്നു' എന്ന് ജോസഫസ് (Josephus) എന്ന ചരിത്രകാരൻ എഴുതിയിരിക്കുന്നു). സ്പാനിഷ് ഒലിവെണ്ണ പ്രധാനമായും വന്നിരുന്നത് ദക്ഷിണ സ്പെയിനിലെ ഗ്വാഡൽകിവർ (Guadalquivir) നദിയുടെ തീരത്തുള്ള എസ്റ്റേറ്റുകളിൽ (*fundi*) നിന്നാണ്.

അതേസമയം, റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിലെ പല പ്രദേശങ്ങളും മെച്ചപ്പെട്ട വികാസം നേടിയിരുന്നില്ല. ഉദാഹരണത്തിന് ന്യൂമീഡിയായിൽ (ആധുനിക അൽജീരിയയിൽ) വ്യാപകമായി നിലനിന്നിരുന്ന രീതിയാണ് ട്രാൻസ്ഹ്യൂമൻസ് (transhumance)*. ഇടയൻമാരും, അർധ നാടോടികളുമായിരുന്ന ഇവർ മിക്കപ്പോഴും അണ്ഡാകൃതിയിലുള്ള അവരുടെ കുടിലുകളും (മപാലിയ) വഹിച്ചുകൊണ്ട് തങ്ങളുടെ കന്നുകാലിപ്പറ്റങ്ങൾക്കായുള്ള മേച്ചിൽപ്പുറങ്ങൾ തേടി സഞ്ചരിച്ചു കൊണ്ടിരുന്നു. റോമൻ എസ്റ്റേറ്റുകൾ വടക്കെ ആഫ്രിക്കയിലേക്ക് വ്യാപിച്ചപ്പോൾ, ഇവരുടെ മേച്ചിൽ സ്ഥലങ്ങളുടെ വലുപ്പം ക്രമാതീതമായി കുറയുകയും, അവരുടെ ചലനങ്ങൾ കർശനമായി നിയന്ത്രിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു. സ്പെയിനിൽ പോലും വടക്കൻ ഭാഗങ്ങൾ പുരോഗതിയിൽ പിന്നിലായിരുന്നു. വടക്കൻ സ്പെയിനിലെ കുന്നിൻ മുകളിലുള്ള ഗ്രാമങ്ങളാണ് കാസ്റ്റല്ലകൾ (Castella). ഏറെ വികസിക്കാത്ത ഈ ഗ്രാമങ്ങളിൽ അധിവസിച്ചിരുന്നത് സെൽറ്റിക് ഭാഷ സംസാരിച്ചിരുന്ന കർഷകരാണ്. റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തെക്കുറിച്ച് ചിന്തിക്കുമ്പോൾ, ഈ അന്തരങ്ങൾ നാം ഒരിക്കലും വിസ്മരിക്കാൻ പാടില്ല.

*ഇടയൻമാർക്ക് അവരുടെ കന്നുകാലിപ്പറ്റങ്ങൾക്ക് മേച്ചിൽപ്പുറങ്ങൾ തേടിക്കൊണ്ട് ഉയർന്ന മലമ്പ്രദേശങ്ങൾക്കും, താഴ്വരകൾക്കും ഇടയിൽ വർഷം തോറും യാത്ര ചെയ്യേണ്ടതായി വന്നു. ഈ സമ്പ്രദായത്തെ ആണ് ട്രാൻസ്ഹ്യുമൻസ് എന്ന് വിളിച്ചിരുന്നത്.

ഇതൊക്കെയാണെങ്കിലും റോമാ സാമ്രാജ്യം പുരാതന ലോകമായതിന്റെ പേരിൽ അവിടത്തെ സാംസ്ക്കാരിക സാമ്പത്തിക ജീവിത രീതികൾ അപരിഷ്കൃതമോ പിന്നോക്കാവസ്ഥയിലുള്ളതോ ആയിരുന്നെന്നു നമ്മൾ കരുതരുത്. മറിച്ച് മെഡിറ്ററേനിയയിൽ വൈവിധ്യമുള്ള രീതികളിൽ ജലോർജത്തിന്റെ ഉപയോഗം, ജലോർജം ഉപയോഗിച്ചുകൊണ്ടുള്ള മില്ലുകൾ പ്രവർത്തിക്കുന്ന സാങ്കേതിക വിദ്യ, സ്പെയിനിലെ സ്വർണ്ണ–വെള്ളി ഖനികളിൽ ജലോർജം ഉപയോഗിച്ച് ഖനനം നടത്തുന്ന സാങ്കേതിക വിദ്യ, ഒന്നും രണ്ടും നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ ഈ ഖനി പ്രവർത്തിച്ചിരുന്ന വമ്പിച്ച വാണിജ്യ നിലവാരം, സുസജ്ജമായ വാണിജ്യ–ബാങ്കിംഗ് ശൃംഖലകളുടെ വ്യാപനം, പണത്തിന്റെ വ്യാപകമായ ഉപയോഗം എന്നിവയെല്ലാം റോമൻ സാമ്പത്തിക മേഖലയെ വിലകുറച്ച് കാണേണ്ടതില്ലായെന്നതിന്റെ സൂചകങ്ങളാണ്. (ഈ നേട്ടങ്ങളിൽ പലതും പിന്നീട് 1700 വർഷങ്ങൾ കഴിയും വരേക്ക് എത്തിപ്പിടിക്കാൻ കഴിയാത്തവയായിരുന്നു.) ഇത് തൊഴിൽ പ്രശ്നങ്ങൾക്കും അടിമകളുടെ ഉപയോഗം സംബന്ധിച്ച വിഷയങ്ങൾക്കും കാരണമായി.

തൊഴിലാളികളെ നിയന്ത്രിക്കൽ (Controlling Workers)

പ്രാചീന ലോകത്ത് മെഡിറ്ററേനിയനിലും, സമീപ പൂർവ ദേശത്തും ആഴത്തിൽ വേരോടിയിരുന്ന ഒരു സ്ഥാപനമാണ് അടിമത്തം. ക്രിസ്തുമതം ആവിർഭവിക്കുകയും രാജ്യത്തിന്റെ ഔദ്യോഗിക മതമായി മാറുകയും ചെയ്തിട്ടു (നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ) പോലും അടിമത്തത്തെ വെല്ലുവിളിക്കാൻ പ്രാപ്തമായില്ല. എന്നിരുന്നാലും റോമൻ സമ്പദ്വ്യവ

സ്ഥയിലെ എല്ലാ അധ്വാനവും നിർവഹിച്ചിരുന്നത് അടിമകളാണ് എന്ന് കരുതുന്നത് ശരിയല്ല. റിപ്പബ്ലിക്കൻ കാലഘട്ടത്തിൽ ഇറ്റലിയുടെ ഭൂരിഭാഗം പ്രദേശങ്ങളെ സംബന്ധിച്ച് ഈ വസ്തുത ശരിയാണ്. (ഇറ്റലിയുടെ ജനസംഖ്യ 7.5 ദശലക്ഷമായിരുന്ന അഗസ്റ്റസിന്റെ കാലഘട്ടത്തിൽ അവിടെ മൂന്ന് ദശലക്ഷം അടിമകളുണ്ടായിരുന്നു എന്നതൊരു വസ്തുതയാണ്). എന്നാൽ സാമ്രാജ്യം മുഴുവനായി എടുക്കുകയാണെങ്കിൽ ഈ വസ്തുത ശരിയല്ലെന്ന് കാണാൻ കഴിയും. അടിമകളെ ഒരു നിക്ഷേപമായിട്ടാണ് കണ്ടിരുന്നത്. എന്നാൽ കൂടുതൽ പേരുടെ അധ്വാനം ആവശ്യമുള്ള കൊയ്ത്തുപോലുള്ള തൊഴിലുകളിലും, അവരുടെ ആരോഗ്യം തകരുന്ന സാഹചര്യങ്ങളിലും (ഉദാഹരണം, മലേറിയ ബാധിച്ച്) അടിമകളെ ഉപയോഗിക്കരുതെന്ന് ഒരു കാർഷിക എഴുത്തുകാരൻ ഭൂവുടമകളോട് ഉപദേശിക്കുന്നുണ്ട്. അടിമകളോടുള്ള ഈ പരിഗണന അവരോടുള്ള സഹതാപം കൊണ്ടല്ല മറിച്ച് കൃത്യമായ സാമ്പത്തിക കണക്കുകൂട്ടലുകൾ കൊണ്ടായിരുന്നു. അതേസമയം മറുവശത്ത് റോമൻ ഉപരിവർഗക്കാർ മിക്കപ്പോഴും മൃഗീയമായാണ് അടിമകളോട് പെരുമാറിയിരുന്നതെങ്കിൽ സാധാരണ ജനം അവരോട് ചിലപ്പോഴൊക്കെ അങ്ങേയറ്റം ദയാവായ്പ് കാണിച്ചിരുന്നു. നീറോ ചക്രവർത്തിയുടെ കാലത്ത് നടന്ന പ്രസിദ്ധമായ ഒരു സംഭവം ഒരു ചരിത്രകാരൻ വിവരിക്കുന്നത് കാണുക.

അടിമകളോടുള്ള പെരുമാറ്റത്തെക്കുറിച്ച്
(On the Treatment of Slaves)

'നഗര മേലുദ്യോഗസ്ഥനായ ലൂസിയസ് പെടാനിയസ് സെകൂൺഡസിനെ (Lucius Pedanius Secundus) അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഒരു അടിമ തന്നെ വധിച്ചു. വധത്തിനു പിന്നിൽ പ്രവർത്തിച്ച അടിമയോടൊപ്പം ഒരു കൂരയ്ക്ക് കീഴെ കഴിഞ്ഞിരുന്ന എല്ലാ അടിമകളെയും വധിക്കണമെന്നാണ് പ്രാചീന ആചാരം നിഷ്കർഷിക്കുന്നത്. എന്നാൽ ഒരു ജനാവലി ഒത്തുകൂടുകയും, നിഷ്കളങ്കരായ അടിമകളെ രക്ഷപ്പെടുത്തണമെന്ന് ആഗ്രഹിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിനെത്തുടർന്ന് കലാപം ആരംഭിക്കുകയും, ജനങ്ങൾ സെനറ്റ് ഹൗസ് ഉപരോധിക്കുകയും ചെയ്തു. കടുത്ത തീരുമാനങ്ങൾ എടുക്കുന്നതിനെ ചിലർ എതിർത്തെങ്കിലും, ഭൂരിപക്ഷവും നിലവിലുള്ള സമ്പ്രദായം തുടരണമെന്ന് സെനറ്റിൽ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. വധശിക്ഷ നൽകണമെന്ന് ആവശ്യപ്പെട്ട സെനറ്റമാർ മേൽക്കൈ നേടി. ഇതിനെതിരെ വൻ ജനക്കൂട്ടം കല്ലുകളും, തീപ്പന്തങ്ങളുമായി നിലയുറപ്പിച്ചു. ഉത്തരവ് നടപ്പാക്കുന്നതിനെ അവർ എതിർത്തു. രാജശാസനത്തിലൂടെ നീറോ ജനക്കൂട്ടത്തെ ശാസിക്കുകയും, കുറ്റാരോപിതരെ വധശിക്ഷ നടപ്പിലാക്കാൻ കൊണ്ടുപോകുന്ന വഴിനീളെ സൈന്യത്തെ നിലയുറപ്പിക്കുകയും ചെയ്തു.'

– റ്റാസിറ്റസ് (55–117) ആദ്യകാല സാമ്രാജ്യത്തിലെ ചരിത്രകാരൻ.

ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിൽ രാജ്യത്ത് സമാധാനം പുലർന്നതോടെ യുദ്ധത്തിന്റെ സാധ്യതകുറയുകയും, ഇത് അടിമകളുടെ ലഭ്യതകുറയാൻ കാരണമാവുകയും ചെയ്തു. ഈ സാഹചര്യത്തിൽ ഒന്നുകിൽ അടിമകൾക്കിടയിൽ ശിശു ഉൽപ്പാദനം വർധിപ്പിക്കുക* അല്ലെങ്കിൽ അടിമകൾക്കു പകരം കൈകാര്യം ചെയ്യാൻ എളുപ്പത്തിലുള്ള കൂലിവേലക്കാരെ ഉപയോഗപ്പെടുത്തുക എന്നീ രണ്ട് മാർഗങ്ങൾ മാത്രമേ അടിമകളുടെ അധ്വാനം ഉപയോഗിച്ചിരുന്നവർക്ക് ഉണ്ടായിരുന്നുള്ളൂ. യഥാർഥത്തിൽ, അടിമപ്പണി ഏറെ ചെലവേറിയതിനാൽ റോമിലെ പൊതുമരാമത്ത് പണികളിൽ കൂലിവേലക്കാരെയാണ് വ്യാപകമായി ഉപയോഗിച്ചിരുന്നത്. കൂലി വേലക്കാരിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി അടിമകളെ തീറ്റിപ്പോറ്റുകയും, വർഷം മുഴുവൻ നിലനിർത്തുകയും വേണമായിരുന്നു. അത് കൂടുതൽ ചെലവേറിയ കാര്യമാണല്ലോ. ഒരു പക്ഷേ, ഇതുകൊണ്ടാവാം പിൽക്കാലത്ത് കിഴക്കൻ പ്രവിശ്യകളിലെങ്കിലും കാർഷിക മേഖലകളിൽ അടിമകളുടെ ഉപയോഗം ഗണ്യമായി കുറഞ്ഞത്. അടിമകളെ തീറ്റിപ്പോറ്റാൻ അധികച്ചെലവായതിനാൽ കുറേയാളുകൾ അവരെ മോചിപ്പിച്ചു. ഇങ്ങനെ സ്വാതന്ത്രരായവരിൽ പലരെയും ബിസിനസ് നോക്കിനടത്തിപ്പുകാരായി നിയമിച്ചു. അത്തരത്തിൽ നിയമിക്കപ്പെടേണ്ടവരുടെ എണ്ണം കുറവായിരിക്കുമല്ലോ. സ്വന്തമായോ, തങ്ങളുടെ പേരിലോ ബിസിനസ്സുകൾ തുടങ്ങാനുള്ള മൂലധനം യജമാനൻമാർ പലപ്പോഴും അടിമകൾക്കും, സ്വാതന്ത്രരാക്കപ്പെട്ടവർക്കും നൽകിയിരുന്നു.

*സ്ത്രീ അടിമകളെയും, അവരുടെ പങ്കാളികളെയും കൂടുതൽ കുട്ടികളെ ജനിപ്പിക്കുന്നതിന് പ്രോത്സാഹിപ്പിക്കുന്ന രീതി. തീർച്ചയായും ഇങ്ങനെ ജനിക്കുന്ന കുട്ടികളും അടിമകളായിത്തീരും.

തൊഴിൽ നടത്തിപ്പിന് റോമിലെ കാർഷിക എഴുത്തുകാർ വലിയ ശ്രദ്ധപതിപ്പിച്ചിരുന്നു. ആവശ്യമുള്ളതിന്റെ ഇരട്ടിയോളം സാമഗ്രികളും പണിയായുധങ്ങളും ഭൂവുടമകൾ കരുതിവയ്ക്കണമെന്ന് ഒന്നാം നൂറ്റാണ്ടിലെ കോളുമല്ല (Columella) എന്ന തെക്കൻ സ്പാനിഷ് എഴുത്തുകാരൻ ശുപാർശ ചെയ്യുന്നു. കാരണം, പണിയായുധമില്ലാതെ അടിമത്തൊഴിലാളികളുടെ പണി മുടങ്ങിയാൽ ഉപകരണച്ചെലവിനെക്കാൾ കനത്ത

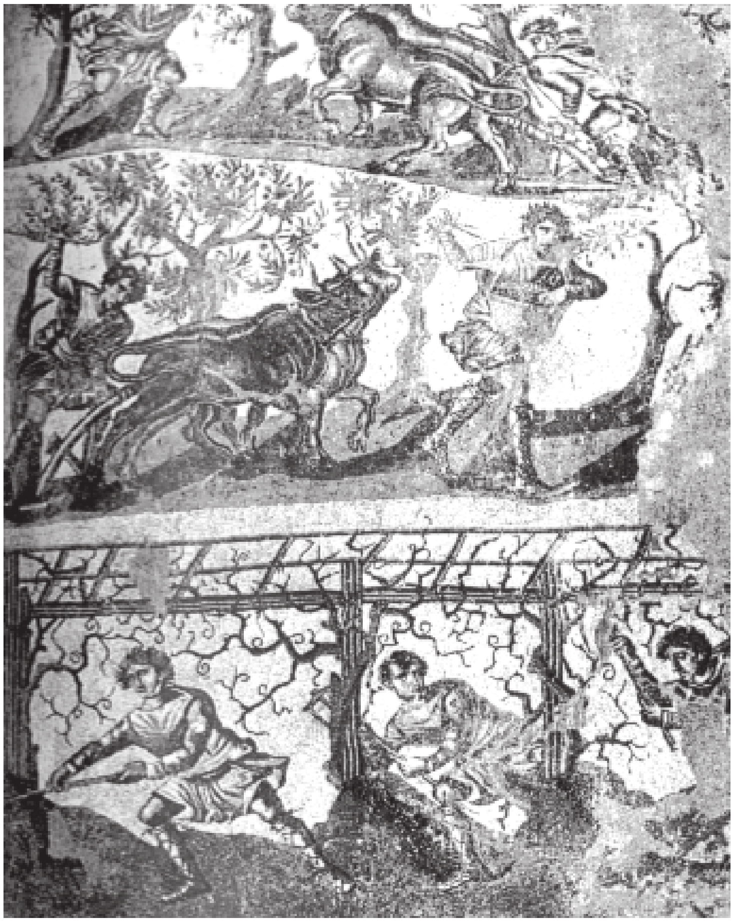

അൾജീരിയയിലെ ചർച്ചെൽ എന്ന പ്രദേശത്തെ മൊസൈക്ക്-സി.ഇ. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിലെ കാർഷിക രംഗങ്ങൾ. മുകളിൽ : ഉഴുന്നതും വിതയ്ക്കുന്നതും താഴെ : മുന്തിരിത്തോട്ടത്തിൽ പണിയെടുക്കുന്നത്.

നഷ്ടം നേരിടും. മേൽനോട്ടമില്ലെങ്കിൽ ഒരു പണിയും നടക്കില്ലെന്ന് തൊഴിലുടമകൾ വിശ്വസിച്ചിരുന്നു. സ്വതന്ത്രതൊഴിലാളികളായാലും, അടിമകളായാലും മേൽനോട്ടം പരമപ്രധാനമാണെന്ന് അവർ കരുതിയിരുന്നു. മേൽനോട്ടം എളുപ്പമാക്കുന്നതിനുവേണ്ടി തൊഴിലാളികളെ സംഘങ്ങളായും, ചെറുടീമുകളായും തിരിച്ചിരുന്നു. കോളുമല്ല ശുപാർശ ചെയ്യുന്നത് പത്തു പേരടങ്ങിയ സംഘത്തെയാണ്. ഇങ്ങനെ തിരിച്ചാൽ ഓരോ സംഘത്തിലെയും എത്ര പേർ പണിയെടുക്കുന്നുണ്ടെന്നും, എത്രപേർ വെറുതെയിരിക്കുന്നുണ്ടെന്നും മനസ്സിലാക്കാൻ കഴിയുമെന്ന് അദ്ദേഹം അവകാശപ്പെടുന്നു. തൊഴിൽ നടത്തിപ്പിന് വിശദമായ പരിഗണന നൽകിയിരുന്നുവെന്ന് ഇത് കാണിക്കുന്നു. പ്രസിദ്ധമായ 'നാച്ചുറൽ ഹിസ്റ്ററി' ('Natural History') യുടെ രചയിതാവായ പ്ലിനി ഉൽപ്പാദനത്തിനായി അടിമകളുടെ സംഘങ്ങളെ ഉപയോഗിക്കുന്നതിനെ ഏറ്റവും മോശമായ രീതി എന്ന് അപലപിക്കുന്നുണ്ട്, കാരണം സംഘങ്ങളായി ജോലി ചെയ്തിരുന്ന അടിമകളുടെ കാലുകളിൽ ചങ്ങലയിട്ട് പരസ്പരം ബന്ധിപ്പിച്ചിരുന്നു.

ഇവയൊക്കെ ഡ്രാക്കോയുടെ നിയമങ്ങളെ* അനുസ്മരിപ്പിച്ചേക്കാം. പക്ഷേ ഇന്നും ലോകത്തിലെ വ്യവസായ ശാലകളിൽ ഇത്തരത്തിലുള്ള തൊഴിലാളി നിയന്ത്രണ വ്യവസ്ഥകളുണ്ടെന്ന് നാം വിസ്മരിക്കരുത്. തീർച്ചയായും, സാമ്രാജ്യത്തിലെ ചില വ്യവസായ സ്ഥാപനങ്ങളിൽ കുറേക്കൂടി കടുപ്പമേറിയ നിയന്ത്രണങ്ങൾ ഏർപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. അലക്സാൻഡ്രിയായിലെ കുന്തിരിക്ക** നിർമ്മാണശാലയിലെ അവസ്ഥയെക്കുറിച്ച് പ്ലിനി വിശദീകരിക്കുന്നുണ്ട്. അവിടെ മേൽനോട്ടം കർശനമായിരുന്നു. 'തൊഴിലാളികളുടെ ഉപരിവസ്ത്രത്തിൽ ഒരു മുദ്രപതിപ്പിച്ചിരുന്നു. മുഖംമൂടിയോ, സുക്ഷിരങ്ങളോടു കൂടിയ വലയോ അവർ ശിരസ്സിൽ ധരിക്കണമായിരുന്നു; തങ്ങളുടെ എല്ലാ വസ്ത്രവും അഴിച്ചു നീക്കിയാൽ മാത്രമേ അവരെ ഫാക്ടറി പരിസരം വിടുന്നതിന് അനുവദിക്കുമായിരുന്നുള്ളൂ'. കാർഷികജോലി കഠിനവും, മുഷിപ്പിക്കുന്നതും ആയിരുന്നിരിക്കണം. 'കാർഷികവൃത്തിയിൽ ഏർപ്പെടാതിരിക്കാനായി' ഈജിപ്ഷ്യൻ കർഷകർ ഗ്രാമങ്ങൾ ഉപേക്ഷിച്ച് പോകുന്നുവെന്ന് മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യം എഴുതപ്പെട്ട ഒരു ലിഖിതം സൂചിപ്പിക്കുന്നു. ഭൂരിപക്ഷം വ്യവസായശാലകളുടെയും, തൊഴിൽ ശാലകളുടെയും അവസ്ഥ സമാനമായിരുന്നിരിക്കാം. 398-ലെ ഒരു നിയമം തൊഴിലാളികളുടെ ദേഹത്ത്

*ഡ്രാകോണിയൻ : കർക്കശം. (ബി.സി.ഇ. ആറാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ പ്രാരംഭ കാലഘട്ടത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ഗ്രീക്ക് നിയമജ്ഞനായ ഡ്രാകോയുടെ പേരിൽ നിന്നാണ് ഈ വാക്കുണ്ടാകുന്നത്. മിക്കവാറും കുറ്റങ്ങൾക്ക് വധശിക്ഷയാണ് അദ്ദേഹം വ്യവസ്ഥ ചെയ്തിരുന്നത്!).

**കുന്തിരിക്കം : സാമ്പ്രാണികളിലും, സുഗന്ധലേപനങ്ങളിലും ചേർത്തിരുന്ന ഒരു തരം മരക്കറയുടെ യൂറോപ്യൻ പേര്. ബോസ്വെല്ലിയ മരങ്ങളുടെ തോട് കീറിയാണ് ഈ മരക്കറ ശേഖരിച്ചിരുന്നത്. ഈ കറ ഉറഞ്ഞ് കട്ടിയാകുമായിരുന്നു. ഏറ്റവും ഗുണമേന്മയുള്ള കുന്തിരിക്കം അറേബ്യൻ ഉപദ്വീപിൽ നിന്നാണ് വന്നിരുന്നത്.

മുദ്രകുത്തിയിരുന്നുവെന്ന് സൂചിപ്പിക്കുന്നു. വ്യവസായ ശാലകളിൽ നിന്ന് ഓടിപ്പോയാലോ, ഒളിക്കാൻ ശ്രമിച്ചാലോ തിരിച്ചറിയുന്നതിനുവേണ്ടിയായിരുന്നു ഇത്. പല സ്വകാര്യതൊഴിലുടമകളും കടബാധ്യത കാണിക്കുന്ന കരാറുകൾ തൊഴിലാളികളുടെ മേൽ അടിച്ചേൽപ്പിക്കുകയും അവരെ അതു വഴി നിയന്ത്രിച്ചു വരുതിയിൽ നിർത്തുകയും ചെയ്തിരുന്നു. 'സ്വതന്ത്രരായിരുന്നിട്ടു പോലും, അടിമപ്പണി ചെയ്യാൻ ആയിരങ്ങൾ സ്വമേധയാ കീഴടങ്ങി' എന്ന് രണ്ടാം നൂറ്റാണ്ടിലെ ഒരു എഴുത്തുകാരൻ ചൂണ്ടിക്കാണിക്കുന്നു. നിലനിൽപ്പിനായി അനേകം ദരിദ്രകുടുംബങ്ങൾ തൊഴിലുടമകളുടെ കടക്കെണിയിൽപ്പെട്ടു. സമീപകാലത്ത് കണ്ടെത്തിയ അഗസ്റ്റിന്റെ കത്തുകളിൽ ഒന്നിൽ നിന്ന് മനസ്സിലാക്കുവാൻ കഴിയുന്നത് മാതാപിതാക്കൾ ചിലപ്പോൾ അവരുടെ മക്കളെ 25 വർഷം വരെ കാലാവധിയിൽ അടിമകളായി വിറ്റിരുന്നുവെന്നാണ്. പിതാവിന്റെ മരണത്തോടെ ഈ കുട്ടികൾ സ്വതന്ത്രരാക്കപ്പെടുമോ എന്ന് അഗസ്റ്റിൻ തന്റെ വക്കീൽ സുഹൃത്തിനോട് ആരായുന്നുണ്ട്. ഗ്രാമീണ ഋണബാധ്യതയും അങ്ങേയറ്റം വ്യാപകമായിരുന്നു. ഒരു ഉദാഹരണം പറയുകയാണെങ്കിൽ സി.ഇ. 66 ലെ ജൂതകലാപത്തിൽ*, കലാപകാരികൾ ജനപിന്തുണ നേടുന്നതിനായി പണം വായ്പ കൊടുക്കുന്നവരുടെ കടപ്പത്രങ്ങൾ നശിപ്പിക്കുകയുണ്ടായി.

അതേസമയം തൊഴിലാളികളിൽ ഭൂരിഭാഗത്തെയും ബലപ്രയോഗത്തിലൂടെയാണ് നിയന്ത്രിച്ചിരുന്നതെന്ന നിഗമനത്തിൽ നാം എത്തുന്നതും കരുതലോടെ വേണം. കാരണം അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ അവസാനം ചക്രവർത്തിയായ അനസ്തേഷ്യസ് കിഴക്കൻ അതിർത്തിയിൽ ദാര എന്നൊരു നഗരം മൂന്നാഴ്ചക്കുള്ളിൽ പണികഴിപ്പിച്ചത് ഉയർന്ന വേതനം വാഗ്ദാനം നൽകി കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിലെ ജനങ്ങളെ ആകർഷിച്ചാണ്. പാപ്പിറസ് ചുരുളുകളിൽ നിന്ന് ലഭിച്ച വിവരങ്ങളുടെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ ആറാം നൂറ്റാണ്ടിൽ മെഡിറ്ററേനിയൻ ഭാഗങ്ങളിൽ, പ്രത്യേകിച്ച് കിഴക്ക്, കൂലിവേല വ്യാപകമായി നിലനിന്നിരുന്നുവെന്ന് മനസ്സിലാക്കാം.

*റോമൻ ആധിപത്യത്തിനെതിരെ ജൂഡെയിൽ നടന്ന കലാപം. 'ജൂതയുദ്ധം' നടത്തിക്കൊണ്ട് ഈ കലാപത്തെ റോമാക്കാർ നിഷ്ക്കരുണം അടിച്ചമർത്തി.

പ്രവർത്തനം 4

ഈ പാഠഭാഗത്ത് പരാമർശിക്കുന്ന മൂന്ന് എഴുത്തുകാരുടെ രചനകളിലൂടെ റോമാക്കാർ തങ്ങളുടെ തൊഴിലാളികളെ എങ്ങനെ കൈകാര്യം ചെയ്തിരുന്നുവെന്ന് ഒരളവിൽ നമുക്ക് പറയാൻ കഴിയും. അവരെ കണ്ടെത്താമോ? പാഠഭാഗം പുനർവായിച്ച് റോമാക്കാർ തൊഴിലാളികളെ നിയന്ത്രിക്കാൻ ഉപയോഗിച്ച രണ്ട് രീതികളെക്കുറിച്ച് വിവരിക്കുക.

സാമൂഹ്യ ശ്രേണികൾ (Social Hierarchies)

വിശദാംശങ്ങളിലേക്ക് പോകാതെ റോമാസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ സാമൂഹ്യ ഘടനകളെക്കുറിച്ച് ഒരു പൊതുധാരണ കൈവരിക്കാൻ നമുക്ക് ശ്രമിക്കാം. ചരിത്രകാരനായ റ്റാസിറ്റസ് ആദിമ സാമ്രാജ്യത്തിലെ പ്രധാന സാമൂഹ്യവിഭാഗങ്ങളെ താഴെപറയും വിധം വിവരിച്ചിരിക്കുന്നു: സെനറ്റർമാർ (പാത്റ് = പിതാവ് എന്നർത്ഥം) അശ്വാരൂഢ വർഗത്തിലെ പ്രമുഖർ; ജനങ്ങളിലെ ആദരണീയ വിഭാഗം, സമ്പന്ന വീടുകളുമായി ബന്ധപ്പെട്ടവർ; രംഗകലകളോടും, സർക്കസിനോടും ആസക്തരായ താഴേത്തട്ടിലുള്ളവർ (പ്ലെബ്സ് സോർഡിഡ); അവസാനമായി അടിമകളും. മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിൽ ആയിരം സെനറ്റർമാർ ഉണ്ടായിരുന്നതിൽ, പകുതിയോളം പേർ അപ്പോഴും ഇറ്റാലിയൻ കുടുംബങ്ങളിൽ നിന്ന് വന്നവരായിരുന്നു. കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ഒന്നാമൻ ചക്രവർത്തിയുടെ ഭരണം ആരംഭിച്ച പിൽക്കാല റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ കാലത്ത്, (നാലാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിൽ) റ്റാസിറ്റസ് പരാമർശിച്ച ആദ്യരണ്ട് വിഭാഗങ്ങളും (സെനറ്റർമാരും, ഇക്വൈറ്റുകളും)* ലയിച്ചു ചേർന്ന് ഒരു ഏകീകൃത പ്രഭുവർഗമായി മാറി. അവരിൽ ഏകദേശം പകുതിയോളം കുടുംബങ്ങൾ ആഫ്രിക്കയിൽ നിന്നോ, കിഴക്കൻ പ്രദേശത്തു നിന്നോ ഉള്ളവരായിരുന്നു. ഈ 'പിൽക്കാല റോമൻ' പ്രഭുവർഗം വമ്പിച്ച സമ്പത്തുള്ളവരായിരുന്നെങ്കിലും, പലവിധത്തിലും അവർക്ക് സമ്പന്നരല്ലാത്ത സൈനിക വരേണ്യവർഗത്തിന്റെയത്ര ശക്തി ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഉദ്യോഗസ്ഥ വൃന്ദം, സൈന്യം എന്നിവയിലെ ഗണ്യമായ ഒരു വിഭാഗത്തോടൊപ്പം, കിഴക്കൻ പ്രവിശ്യകളിൽ ധാരാളമുണ്ടായിരുന്ന സമ്പന്നരായ വ്യാപാരികൾ, കർഷകർ എന്നിവരാണ് മധ്യവർഗത്തിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നത്. ഈ കുടുംബങ്ങളിൽ

*_ഇക്വൈറ്റുകൾ_ (നൈറ്റുകൾ അഥവാ അശ്വാരൂഢർ) പരമ്പരാഗതമായി രണ്ടാമത്തെ ശക്തവും സമ്പന്നവുമായ വർഗമായിരുന്നു. പേരുപോലെ തന്നെ സ്വത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനത്തിൽ കുതിരപ്പടയിൽ സേവനം നടത്തിയിരുന്ന കുടുംബങ്ങളായിരുന്നു അവർ. സെനറ്റ് അംഗങ്ങളെ പോലെ നൈറ്റുകളും ഭൂപ്രഭുക്കൻമാരായിരുന്നു. സെനറ്റർമാരിൽ നിന്ന് വ്യത്യസ്തമായി ഇവർ കപ്പൽ ഉടമസ്ഥരും, വണിക്കുകളും, ബാങ്കുടമകളും, അതായത് കച്ചവട പ്രവർത്തനങ്ങളിൽ ഏർപ്പെടുന്നവരുമായിരുന്നു.

റോമൻ പ്രഭുവർഗത്തിന്റെ വരുമാനം, അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ ആദ്യ ഘട്ടത്തിൽ (Incomes of the Roman Aristocracy, Early Fifth Century)

'ഇടത്തരം വലുപ്പത്തിലുള്ള ഒരു പട്ടണത്തിൽ ഉൾക്കൊള്ളാവുന്ന എല്ലാ സൗകര്യങ്ങളും റോമൻ സമ്പന്ന ഭവനങ്ങളിൽ ദൃശ്യമാണ്. കുതിരപ്പന്തയമൈതാനം, സസ്യജാലങ്ങൾ, ക്ഷേത്രങ്ങൾ, ജലധാരായന്ത്രങ്ങൾ, വ്യത്യസ്തതരം കുളിപ്പുരകൾ എന്നിങ്ങനെ എല്ലാം... റോമിലെ പല കുടുംബങ്ങൾക്കും 4000 പൗണ്ട് സ്വർണം വാർഷിക വരുമാനമായി ഭൂസ്വത്തിൽ നിന്ന് കിട്ടിയിരുന്നു. ധാന്യങ്ങൾ, വീഞ്ഞ്, മറ്റുൽപ്പന്നങ്ങൾ എന്നിവ വിൽക്കുകയാണെങ്കിൽ ഇതിന്റെ മൂന്നിൽ ഒന്ന് വരുമാനംകൂടെ ഉണ്ടാകും. രണ്ടാംനിര കുടുംബങ്ങളുടെ വരുമാനം ആയിരം അല്ലെങ്കിൽ 1500 പൗണ്ട് സ്വർണമായിരിക്കും.'

– തീബ്സിലെ ഒളിംപിഡോറസ്

പലതിനെയും നിലനിർത്തിപ്പോന്നത് സർക്കാർ സേവനവും, രാജ്യത്തിനുമേലുള്ള ആശ്രയത്വവുമായിരുന്നു. ഈ ആദരണീയരായ മധ്യവർഗം വലിയ സെനറ്റർ കുടുംബങ്ങളുടെ സംരക്ഷണയിലായിരുന്നുവെന്ന് റ്റാസിറ്റസ് വിവരിക്കുന്നു. മധ്യവർഗത്തിന്റെയും താഴെയാണ് ഹ്യൂമിലിയോറസ് (താഴ്ന്ന) എന്നറിയപ്പെടുന്ന, ഭൂരിപക്ഷം വരുന്ന താഴ്ന്ന ജനവിഭാഗങ്ങളുടെ സ്ഥാനം. സ്ഥിരമായി വലിയ എസ്റ്റേറ്റുകളിൽ പണിയെടുത്തിരുന്ന ഗ്രാമീണർ, വ്യവസായങ്ങളിലെയും ഖനികളിലെയും തൊഴിലാളികൾ, ഒലിവിന്റെയും ധാന്യങ്ങളുടെയും മറ്റും വിളവെടുപ്പ് നടത്താനെത്തിയിരുന്ന കുടിയേറ്റക്കാരായ തൊഴിലാളികൾ, നിർമ്മാണത്തൊഴിലാളികൾ, സ്വയം തൊഴിലിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്ന കൂലിത്തൊഴിലാളികളേക്കാൾ മെച്ചപ്പെട്ട ജീവിതം നയിച്ച കൈവേലക്കാർ, വൻകിട നഗരങ്ങളിൽ പണിയെടുത്തിരുന്ന വലിയ വിഭാഗം താൽക്കാലികത്തൊഴിലാളികൾ, പ്രത്യേകിച്ച് സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പടിഞ്ഞാറു ഭാഗങ്ങളിൽ കാണപ്പെട്ടിരുന്ന അടിമകളായ ആയിരങ്ങൾ എന്നിവർ അടങ്ങിയതാണ് താഴ്ന്ന വർഗം.

അഞ്ചാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്ന ചരിത്രകാരനും, രാജ്യപ്രതിനിധിയുമായ (അംബാസിഡർ) ഒളിംപിഡോറസ് വിവരിക്കുന്നത്, റോമാനഗരത്തിലെ പ്രഭുക്കൾക്ക് അവരുടെ എസ്റ്റേറ്റുകളിൽ നിന്ന് വാർഷിക വരുമാനമായി 4000 പൗണ്ട് സ്വർണം ലഭിക്കുന്നുവെന്നാണ്. അവർ സ്വയം ചെലവഴിച്ചത് കൂടാതെയാണ് ഈ വരുമാനം കണക്കാക്കിയിരുന്നത്.

സ്പെയിനിലെ വെള്ളി ഖനികൾ ശൂന്യമായതോടെ, സുസ്ഥിരമായൊരു വെള്ളിനാണയ വ്യവസ്ഥ നിലനിർത്താനാവശ്യമായ ലോഹശേഖരം സർക്കാരിന് ഇല്ലാതായി. ഇത് പിൽക്കാല റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ആദ്യമൂന്ന് നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ നിലനിന്നിരുന്ന വെള്ളി അടിസ്ഥാനമാക്കിയുള്ള നാണയ സമ്പദ്‌വ്യവസ്ഥയുടെ തകർച്ചയ്ക്കു വഴിയൊരുക്കി. കോൺസ്റ്റന്റൈയിൻ ചക്രവർത്തി സ്വർണത്തെ അടിസ്ഥാനമാക്കി പുതിയൊരു നാണയ വ്യവസ്ഥ ആരംഭിച്ചു. റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അന്തിമ ഘട്ടത്തിൽ മുഴുവൻ ഈ സ്വർണ നാണയങ്ങൾ രാജ്യത്തുടനീളം പ്രചരിച്ചിരുന്നു.

ഉയർന്നവരും ഇടത്തരക്കാരും ഉൾപ്പെട്ട അന്തിമ റോമൻ കാലഘട്ടത്തിലെ ഉദ്യോഗസ്ഥർ തങ്ങളുടെ ശമ്പളത്തിന്റെ മുഖ്യഭാഗവും സ്വർണത്തിന്റെ രൂപത്തിൽ വാങ്ങുകയും, ഇവ ഉപയോഗിച്ച് സ്ഥിര സമ്പാദ്യമായി ഭൂമി അടക്കമുള്ള സ്വത്തുക്കൾ വാങ്ങിക്കൂട്ടുകയും ചെയ്യുക വഴി താരതമ്യേന സമ്പന്നരായിത്തീർന്നു. എന്നാൽ തീർച്ചയായും നീതിന്യായ വ്യവസ്ഥയിലും, സൈനിക സാമഗ്രികളുടെ വിതരണത്തിലും വൻ അഴിമതി നിലനിന്നിരുന്നു. ഉന്നത ഉദ്യോഗസ്ഥരുടെ പിടിച്ചു പറിയും, പ്രവിശ്യാ ഗവർണർമാരുടെ അത്യാർത്തിയും കുപ്രസിദ്ധമായിരുന്നു. എല്ലാത്തരത്തിലുമുള്ള വ്യാപകമായ അഴിമതിയെ ഇല്ലാതാക്കുന്നതിന് ഭരണകൂടം തുടർച്ചയായി ഇടപെട്ടിരുന്നു. അഴിമതി ഇല്ലാതാക്കാനായി നിയമങ്ങൾ പാസ്സാക്കിയതും, ചരിത്രകാരന്മാരും മറ്റ് ബുദ്ധിജീവികളും അഴിമതി പോലുള്ള പ്രവർത്തനങ്ങളെ തള്ളിപ്പറഞ്ഞതുമായ കാര്യങ്ങളാണ് ഈ വിഷയത്തെക്കുറിച്ചറിയാൻ നമ്മെ സഹായിച്ചത്. ഇത്തരം വിമർശനങ്ങൾ ക്ലാസ്സിക്കൽ ലോകത്തിന്റെ ഒരു ശ്രദ്ധേയമായ സവിശേഷതയാണ്. റോമൻ ഭരണകൂടം ഒരു സ്വേച്ഛാധികാര ഭരണകൂടമായിരുന്നു. മറ്റൊരർഥത്തിൽ പറഞ്ഞാൽ എതിരഭിപ്രായങ്ങളെ അംഗീകരിക്കാത്ത, പ്രതിഷേധങ്ങളെ ഹിംസകൊണ്ട് നേരിടുന്ന രാഷ്ട്രം (പ്രത്യേകിച്ചും ചക്രവർത്തിമാരെ പരിഹസിക്കാൻ ഭയപ്പെടാത്ത ജനങ്ങളുള്ള കിഴക്കൻ നഗരങ്ങളിൽ). എന്നിട്ടും നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ റോമൻ നിയമത്തിന്റെ ശക്തമായൊരു പാരമ്പര്യം ഉയർന്നു

വന്നു. ഇത് ക്രൂരൻമാരായ ചക്രവർത്തിമാരുടെ പ്രവർത്തനങ്ങൾക്ക് പോലും വിഘാത മായി നിന്നു. അവരുടെ ചക്രവർത്തിമാർക്ക് തന്നിഷ്ട പ്രകാരമുള്ള നടപടികൾ എടു ക്കാൻ കഴിഞ്ഞില്ല; എന്ന് മാത്രമല്ല, പൗരാവകാശങ്ങൾ സംരക്ഷിക്കുന്നതിന് റോമൻ നിയമം സജീവമായി നിലകൊള്ളുകയും ചെയ്തു. അതുകൊണ്ടാണ് നാലാം നൂറ്റാ ണ്ടിന്റെ അവസാനത്തോടെ പൗരന്മാരോട് ക്രൂരമായി പെരുമാറുകയും, അവരെ അടിച്ച മർത്താൻ ശ്രമിക്കുകയും ചെയ്ത ചക്രവർത്തിമാരെ നേരിടാൻ അംബ്രോസിനെപ്പോലെ യുള്ള കരുത്തരായ ബിഷപ്പുമാർക്ക് സാധിച്ചത്.

പിൽക്കാല പൗരാണികത (Late Antiquity)

കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ചക്രവർത്തി യുടെ വലിയ പ്രതിമയുടെ ഒരു ഭാഗം, 313 സി.ഇ.

റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ അന്തിമകാലഘട്ടത്തിലെ സാംസ്ക്കാരിക മാറ്റത്തെ നോക്കിക്കണ്ടുകൊണ്ട് നമുക്ക് ഈ അധ്യായം ഉപസംഹരിക്കാം. ഏകദേശം നാലാം നൂറ്റാണ്ട് മുതൽ ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടുവരെ നീണ്ടുനിന്ന കാലഘട്ടത്തെ യാണ് പിലക്കാല പൗരാണികത എന്ന് വിവക്ഷിച്ചിരിക്കുന്ന ത്. ഈ കാലഘട്ടം റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പരിണാമത്തി നും, വിഘടനത്തിനും സാക്ഷ്യം വഹിച്ചു. നാലാം നൂറ്റാണ്ട് സാംസ്കാരിക, സാമ്പത്തിക തലങ്ങളിൽ ആകെ ഇളകി മറിഞ്ഞ ഒരു കാലഘട്ടമായിരുന്നു. സാംസ്ക്കാരിക തലത്തിൽ ഈ കാലഘട്ടം അതിപ്രധാനമായ മാറ്റങ്ങൾക്ക് സാക്ഷ്യം വഹി ച്ചു. കോൺസ്റ്റന്റൈൻ (Constantine) ചക്രവർത്തി ക്രിസ്തുമ തത്തെ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ഔദ്യോഗിക മതമായി പ്രഖ്യാപിച്ചു. മാത്രമല്ല ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിൽ ഇസ്ലാം മതം ഉദയം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു. ഇതിനോടൊപ്പം ഡയോക്ലീഷ്യൻ (Diocletian, 284–305) ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിൽ രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ഘടന യിലും തുല്യപ്രാധാന്യമുള്ള മാറ്റങ്ങൾ ഉണ്ടായി. ഈ കാര്യ ങ്ങളിൽ നിന്ന് തുടങ്ങുന്നതായിരിക്കും നല്ലത്.

തന്ത്രപരമല്ലാത്തതും, സാമ്പത്തിക മൂല്യമില്ലാത്തതു മായ പ്രവിശ്യകളെ 'അടർത്തിമാറ്റി' ഡയോക്ലീഷ്യൻ, സാമ്രാജ്യ വിസ്തൃതി കുറച്ചു. ഡയോക്ലീഷ്യൻ അതിർത്തി കളെ കോട്ട കെട്ടി സംരക്ഷിക്കുകയും, പ്രവിശ്യകളുടെ അതിരുകൾ പുനസംഘടിപ്പി ക്കുകയും, പൗരന്മാരെ സൈനിക ചുമതലകളിൽ നിന്ന് ഒഴിവാക്കുകയും, സൈനിക കമാന്റർമാർക്ക് (ഡ്യൂസസ്, അന്നത്തെ ശക്തമായ വിഭാഗം) ഗണ്യമായ സ്വയംഭരണാ ധികാരം നൽകുകയും ചെയ്തു. ഇതോടെ ഈ സൈനിക കമാന്റർമാർ വളരെ ശക്ത രായി. കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ഈ മാറ്റങ്ങളിൽച്ചിലതിനെ ഉറപ്പിക്കുകയും പുതിയവ സ്വന്തം നിലയ്ക്ക് കൂട്ടിച്ചേർക്കുകയും ചെയ്തു. ധനപരമായ മേഖലയിലായിരുന്നു പ്രധാനമായും കോൺസ്റ്റന്റൈന്റെ പരിഷ്കാരങ്ങൾ. 4½ ഗ്രാം തൂക്കമുള്ള ശുദ്ധമായ സ്വർണമടങ്ങിയ സൊളിഡസ് (Solidus) എന്ന പുതിയ നാണയം അദ്ദേഹം പുറത്തിറക്കി. ഈ നാണയം റോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ തകർച്ചയ്ക്കു ശേഷവും നിലനിന്നുപോന്നു. സോളിഡി ധാരാ ളമായി അടിച്ചിറക്കുകയും, ദശലക്ഷക്കണക്കിന് സ്വർണനാണയങ്ങൾ രാജ്യത്ത് പ്രചാ രത്തിലുണ്ടാവുകയും ചെയ്തു. തുർക്കിയിലെ ആധുനിക ഇസ്താംബൂളിന്റെ സ്ഥാനത്ത് (പഴയ ബൈസാൻഷ്യം) കോൺസ്റ്റാന്റിനോപ്പിളിൽ, സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ രണ്ടാം തല സ്ഥാനം സ്ഥാപിച്ചതായിരുന്നു മറ്റൊരു പുതിയ നടപടി. മൂന്നു വശവും സമുദ്രത്താൽ ചുറ്റപ്പെട്ടതായിരുന്നു ഈ സ്ഥലം. പുതിയ തലസ്ഥാനത്തിന് ഒരു പുതിയ സെനറ്റ് ആവ

ശ്യമായിരുന്നു. ഇത് ഭരണവർഗത്തിന്റെ ദ്രുതഗതിയിലുള്ള വികാസത്തിന് വഴിതെളിച്ചു. ധനപരമായ സ്ഥിരതയും, വളർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്ന ജനസംഖ്യയും സാമ്പത്തിക വളർച്ചയ്ക്ക് ഉത്തേജനം നൽകി. ഗ്രാമീണ മേഖലകളിൽ ഗണ്യമായ നിക്ഷേപങ്ങൾ ഉണ്ടായതായി പുരാവസ്തു പഠനങ്ങൾ തെളിയിക്കുന്നു – എണ്ണ മില്ലുകളിലും, സ്ഫടിക നിർമ്മാണ ഫാക്ടറികളിലും, പുത്തൻ സാങ്കേതിക വിദ്യകളായ സ്ക്രൂ പ്രെസ്സുകളിലും, ധാരാളം ജലമില്ലുകളിലും, കൂടാതെ, കിഴക്കുമായുള്ള വിദൂര വാണിജ്യത്തിന്റെ വീണ്ടെടുക്കലിലും – എല്ലാം ഇതു ദൃശ്യമായി.

ഇവയെല്ലാം നഗരങ്ങളുടെ ശക്തമായ സമ്പന്നതയ്ക്ക് കാരണമായി. ഇത് നൂതനമായ വാസ്തു വിദ്യാ രീതികളിലും, അത്യധികമായ ആഡംബരത്തിലും ദൃശ്യമായി. ഭരണവർഗം എന്നത്തെതിലുമധികം സമ്പന്നരും കരുത്തരുമായിരുന്നു. ഈജിപ്തിൽ നിന്നും കണ്ടെടുക്കപ്പെട്ട ഈ അവസാന നൂറ്റാണ്ടുകളിലെ നൂറ് കണക്കിന് പാപ്പിറസ് ചുരുളുകളിൽ നിന്ന് സമൂഹത്തിൽ പണം വ്യാപകമായി ഉപയോഗിച്ചിരുന്നുവെന്നും, ഗ്രാമത്തിലെ എസ്റ്റേറ്റുകൾ വലിയ വരുമാനം സ്വർണത്തിന്റെ രൂപത്തിൽ ഉണ്ടാക്കിയിരുന്നുവെന്നും വ്യക്തമാകുന്നു. ഉദാഹരണത്തിന് ജസ്റ്റീനിയൻ ഭരിച്ച ആറാം നൂറ്റാണ്ടിൽ നികുതി ഇനത്തിൽ ഈജിപ്തിന്റെ സംഭാവന വർഷത്തിൽ 2½ ദശലക്ഷം സോളിഡി (ഏകദേശം 35000 പൗണ്ട് സ്വർണം) ആയിരുന്നു. യഥാർഥത്തിൽ ഇരുപതാം നൂറ്റാണ്ടിൽ പോലും ഉണ്ടാകാവുന്നതിനേക്കാൾ റോമിന്റെ കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങൾ അഞ്ചും ആറും നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ വൻതോതിൽ വികസിതവും, ജനസാന്ദ്രത കൂടിയതുമായിരുന്നു. ഈ സാമൂഹിക പശ്ചാത്തലത്തിൽ നിന്നുകൊണ്ടു വേണം ഇക്കാലഘട്ടത്തിലെ സാംസ്കാരിക പുരോഗതികൾ നാം വിലയിരുത്താൻ.

കൊളോസിയം–സി.ഇ. 79–ൽ പണികഴിപ്പിച്ചത്. ഗ്ലാഡിയേറ്റർ (ദ്വന്ദയുദ്ധം നടത്തുന്ന പോരാളി) വന്യമൃഗങ്ങളോട് ഏറ്റുമുട്ടുന്നത് ഇവിടെ വച്ചായിരുന്നു. 60,000 ജനങ്ങളെ ഉൾക്കൊള്ളാൻ ഇതിന് കഴിയും.

ക്ലാസിക്കൽ ലോകത്തിലെ (ഗ്രീക്കും, റോമനും) പരമ്പരാഗത മതസംസ്കാരം ഒരുപോലെ, ബഹുദൈവാരാധനയായിരുന്നു. റോമൻ, ഇറ്റാലിയൻ ദൈവങ്ങളായ ജൂപ്പിറ്റർ, ജൂണോ, മിനർവ, മാഴ്സ് തുടങ്ങിയ അനേകം ദൈവങ്ങളെ ആരാധിച്ചിരുന്ന വിവിധതരം മതവിശ്വാസങ്ങളുൾപ്പെട്ട അവർ ആയിരകണക്കിന് ക്ഷേത്രങ്ങളും, ദേവാലയങ്ങളും, സങ്കേതങ്ങളും സാമ്രാജ്യത്തിലുടനീളം പണികഴിപ്പിച്ചിരുന്നു. ബഹുദൈവാരാധകരുടെ മതവിശ്വാസത്തിന് പൊതുവായൊരു പേരോ, ലേബലോ (അടയാളം) ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. സാമ്രാജ്യത്തിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന മറ്റൊരു മതപാരമ്പര്യമാണ്

യഹൂദമതം. അക്കാലത്തെ ജൂത സമുദായങ്ങൾക്കിടയിൽ അനേകം വൈവിധ്യങ്ങൾ നിലനിന്നിരുന്നതിനാൽ ജൂതമതവും ഏകശിലാത്മകം* ആയിരുന്നില്ല . അതിനാൽ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ക്രിസ്തീയവൽക്കരണം** നാലും അഞ്ചും നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ ക്രമാനുഗതവും, അതീവ സങ്കീർണവുമായാണ് സംഭവിച്ചത്. ക്രൈസ്തവ ബിഷപ്പുമാർ തങ്ങൾ എതിർത്തിരുന്ന വിശ്വാസങ്ങൾക്കും ആചാരങ്ങൾക്കുമെതിരെ പോരാടിയിരുന്ന പടിഞ്ഞാറൻ പ്രവിശ്യകളിൽ ഒറ്റ രാത്രികൊണ്ട് ബഹുദൈവാരാധന അപ്രത്യക്ഷമായില്ല. നാലാം നൂറ്റാണ്ടിൽ മത സമുദായങ്ങളുടെ അതിരുകൾ കർക്കശമായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ തുടർന്ന് പള്ളികൾ ഭരിച്ച ശക്തരായ ബിഷപ്പുമാർ അവരുടെ അനുയായികളെ (ലെയിറ്റി)*** നിയന്ത്രിച്ചു ഭരിക്കുന്നതിനു വേണ്ടി കർക്കശമായ വിശ്വാസങ്ങളും, അനുഷ്ഠാനങ്ങളും നടപ്പിലാക്കി.

540 കളിൽ മെഡിറ്ററേനിയനെ ബാധിച്ച പ്ലേഗിനെപ്പോലും അതിജീവിച്ച് കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിൽ പ്രത്യക്ഷമായ സമൃദ്ധി നിലനിന്നിരുന്നുവെന്നു മാത്രമല്ല അവിടെ ജനസംഖ്യ വളർന്നു കൊണ്ടുമിരുന്നു. എന്നാൽ പടിഞ്ഞാറു ദിക്കിൽ ഇതിനു വിരുദ്ധമായി സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ വടക്കേ അതിർത്തിയിലുള്ള ജർമ്മാനിക് വിഭാഗങ്ങൾ (ഗോത്തുകൾ, വാൻഡലുകൾ, ലൊംബാർഡുകൾ തുടങ്ങിയവർ) പശ്ചിമറോമാ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ പ്രധാന പ്രവിശ്യകളെല്ലാം ആക്രമിച്ച് കൈവശപ്പെടുത്തുകയും, 'ഉത്തര റോമൻ എന്നു വിശേഷിപ്പിക്കപ്പെടുന്ന ചില രാജവംശങ്ങൾ' സ്ഥാപിക്കുകയും ചെയ്തു. ഇതിൽ പ്രധാനപ്പെട്ടവ വിസിഗോത്തുകൾ സ്പെയിനിലും (ഇത് 711–720 കാലഘട്ടത്തിൽ അറബികൾ പൂർണമായി നശിപ്പിച്ചു), ഫ്രാങ്കുകൾ ഗൗളിലും (സി. 511–687), ലൊംബാർഡുകൾ ഇറ്റലിയിലും (568–774) സ്ഥാപിച്ച രാജ്യങ്ങളാണ്. പൊതുവേ മധ്യയുഗം എന്നു വിവക്ഷിക്കപ്പെടുന്ന വേറിട്ടൊരു കാലഘട്ടത്തിന്റെ തുടക്കമാണ് ഈ രാജ്യങ്ങൾ കുറിച്ചത്. കിഴക്കൻ റോമാസാമ്രാജ്യം ഏകീകൃതമായി നിലകൊള്ളുകയും, ജസ്റ്റീനിയൻ ചക്രവർത്തിയുടെ കീഴിൽ അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ട് സാമ്രാജ്യത്വമോഹങ്ങൾ യാഥാർഥ്യമാക്കുകയും ചെയ്തു. ജസ്റ്റീനിയൻ, വാൻഡലുകളിൽ നിന്ന് ആഫ്രിക്ക തിരിച്ചു പിടിച്ചു (533). എന്നാൽ അദ്ദേഹം ഇറ്റലിയെ തിരിച്ചുപിടിച്ചത് (ഓസ്ട്രോഗോത്തുകളിൽ നിന്ന്) ആ രാജ്യത്തിന്റെ നാശത്തിലേക്കും, ലൊംബാർഡുകളുടെ ആക്രമണത്തിലേക്കുമാണ് വഴിതെളിച്ചത്. ഏഴാം നൂറ്റാണ്ടിന്റെ തുടക്കത്തോടെ, റോമും ഇറാനും തമ്മിലുള്ള യുദ്ധങ്ങൾ പുനരാരംഭിച്ചിരുന്നു. ഇറാനിൽ മൂന്നാം നൂറ്റാണ്ടു വരെ ഭരിച്ചിരുന്ന സസാനിയൻമാർ വ്യാപകമായ ഒരു ആക്രമണം ഈജിപ്ത് ഉൾപ്പെടെയുള്ള കിഴക്കൻ പ്രവിശ്യകളിൽ അഴിച്ചു വിടുകയും ചെയ്തു. 'ബൈസാന്റയിൻ സാമ്രാജ്യം' എന്നറിയപ്പെട്ട റോമാ സാമ്രാജ്യം 620 കളിൽ ഈ പ്രദേശങ്ങളൊക്കെ തിരിച്ചുപിടിച്ചെങ്കിലും, അധികം വൈകാതെ തന്നെ, ആ സാമ്രാജ്യത്തിന്, തെക്കു-കിഴക്കേ ദേശത്തു നിന്നും ശക്തമായ അവസാന പ്രഹരം നേരിടേണ്ടി വന്നു.

''പ്രാചീനലോകത്ത് സംഭവിച്ച സമാനതകളില്ലാത്ത ഏറ്റവും വലിയ രാഷ്ട്രീയ വിപ്ലവമായാണ്'' അറേബ്യയിൽ ആരംഭിച്ച ഇസ്ലാമിന്റെ വികാസത്തെ വിശേഷിപ്പിക്കുന്നത്. സി.ഇ. 642-ൽ, പ്രവാചകന്റെ മരണത്തിനു കഷ്ടിച്ച് പത്ത് വർഷത്തിനുശേഷം, അതിശയകരമായ ഏറ്റുമുട്ടലുകൾക്കൊടുവിൽ കിഴക്കൻ റോമൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെയും, സസാനിയൻ സാമ്രാജ്യത്തിന്റെയും വലിയൊരു ഭാഗം അറബികളുടെ നിയന്ത്രണത്തിൻ കീഴിൽ വന്നു. ഈ യുദ്ധങ്ങൾ, ഒടുവിൽ സ്പെയിൻ, സിന്ധ്, മധ്യേഷ്യ എന്നിവിടങ്ങളിലേക്ക് വ്യാപിച്ചു. പക്ഷേ ഒരു വസ്തുത നമ്മൾ ഓർക്കണം. പുതുതായി രൂപം കൊണ്ട ഇസ്ലാമിക രാജ്യം, അറേബ്യയ്ക്കകത്തും, പിന്നീട് സിറിയൻ മരുഭൂമിയിലും, ഇറാഖ് വരെയും, അറബ് ഗോത്രവർഗങ്ങളെ അധീനതയിൽ കൊണ്ടു വന്നതോടെയാണ് ഈ ആക്രമണങ്ങളും, കീഴടക്കലുകളും തുടങ്ങിയത്. ഈ ഏകീകരണത്തിലൂടെ ഇസ്ലാമിക രാഷ്ട്രത്തിന്റെ ഉദയത്തിന് വഴി തെളിക്കുകയും ചെയ്തു. അറേബ്യൻ ഉപദ്വീപിന്റെയും, വ്യത്യസ്ത ഗോത്രവിഭാഗങ്ങളുടെയും ഏകീകരണമാണ് ഇസ്ലാമിക രാഷ്ട്രത്തിന്റെ വികാസത്തിന് പ്രധാന കാരണമായി വർത്തിച്ചതെന്ന് പ്രമേയം 4-ൽ നമുക്ക് കാണാൻ കഴിയും.

*മൊണോലിത്ത് (ഏകശിലാത്മകം) - അക്ഷരാർഥത്തിൽ ഒരു വലിയ കല്ല്. എന്നാൽ വൈവിധ്യമില്ലാത്തതും ഒരേ പോലെ ഇരിക്കുന്നതുമായ എന്തിനെ സൂചിപ്പിക്കാനും ഈ വാക്ക് ഉപയോഗിക്കുന്നു. (ഉദാ : ഒരു സംസ്കാരം അല്ലെങ്കിൽ സമൂഹം)

**ക്രിസ്തീയവൽക്കരണം - ക്രിസ്തുമതം ജനസംഖ്യയുടെ വിവിധ വിഭാഗങ്ങൾക്കിടയിൽ വ്യാപിച്ച് മേധാവിത്വമുള്ള പ്രധാന മതമായി മാറിയ പ്രക്രിയ.

***ലെയിറ്റി - (സാമാന്യ ജനങ്ങൾ)- സമുദായത്തിനുള്ളിൽ ഔദ്യോഗിക സ്ഥാനമാനങ്ങളുള്ള പുരോഹിത വർഗത്തിൽ നിന്ന് വിഭിന്നമായി ഒരു മതത്തിലുള്ള സാധാരണക്കാരായ അംഗങ്ങളാണിവർ.

ഭൂപടം 2 : പശ്ചിമേഷ്യ

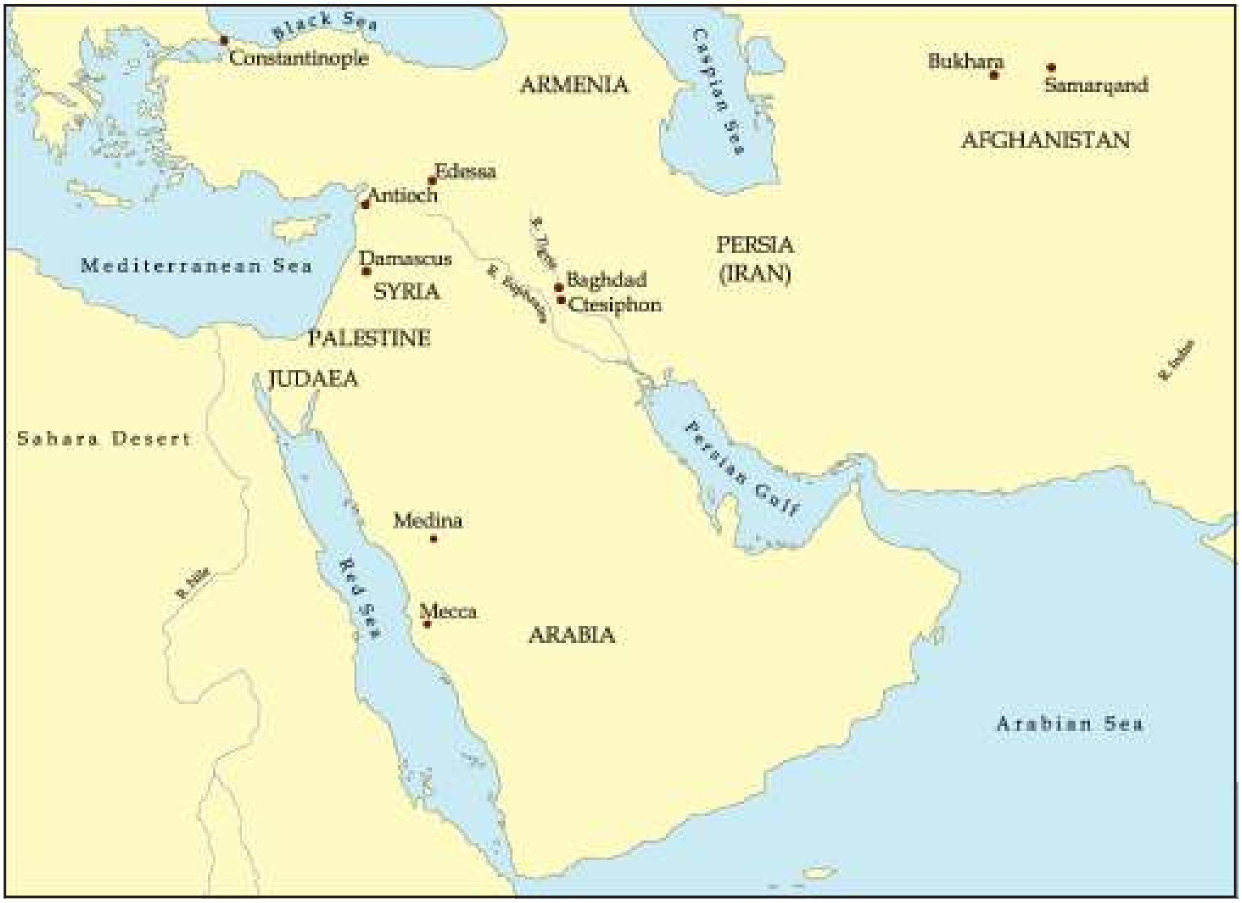
Black Sea
Constantinople
ARMENIA
Caspian Sea
Bukhara
Samarqand
AFGHANISTAN
Edessa
Antioch
PERSIA
(IRAN)
Mediterranean Sea
Damascus
SYRIA
Baghdad
Ctesiphon
PALESTINE
JUDAEA
Sahara Desert
Persian Gulf
Medina
Red Sea
Mecca
ARABIA
Arabian Sea

ഭരണാധികാരികൾ	സംഭവങ്ങൾ	
27 ബി.സി.ഇ. –14 സി.ഇ. അഗസ്റ്റസ്, ആദ്യ റോമൻ ചക്രവർത്തി	27 ബി.സി.ഇ.	ഒക്ടേവിയൻ പ്രിൻസിപ്പേറ്റ് സ്ഥാപിച്ചു, അപ്പോൾ മുതൽ അഗസ്റ്റസ് എന്ന് സ്വയം വിളിച്ചു
	സി. 24–79	പ്ലിനിയുടെ ജീവിതകാലം; വെസൂവിയസ്സിലെ അഗ്നിപർവതസ്ഫോടനത്തിൽ അദ്ദേഹം മരണമടഞ്ഞു, ഈ സ്ഫോടനത്തിൽ റോമൻ പട്ടണമായ പോംപെയും മൺമറഞ്ഞുപോയി
14–37 ടൈബീരിയസ്	66–70	ജൂത വിപ്ലവം, റോമൻ സൈന്യം ജറുസലേം പിടിച്ചെടുക്കുന്നു
98–117 ട്രാജൻ	സി. 115	കിഴക്കൻ പ്രദേശങ്ങളിലേക്കുള്ള ട്രാജന്റെ ആക്രമണത്തെ തുടർന്ന് റോമാസാമ്രാജ്യത്തിന്റെ വിസ്തൃതി ഏറ്റവും വർധിച്ചകാലം
117–38 ഹാഡ്രിയൻ	212	സാമ്രാജ്യത്തിനകത്തുള്ള സ്വാതന്ത്രരായ ജനങ്ങളെയെല്ലാം റോമൻ പൗരന്മാരാക്കുന്നു
	224	ഇറാനിൽ പൂർവികനായ സസാന്റെ പേരിലറിയപ്പെടുന്ന പുതിയ രാജവംശജമായ 'സസാനിയൻമാർ' അധികാരത്തിൽ വരുന്നു
193 – 211 സെപ്ടിമിയസ് സെവറസ്	250 കൾ	യൂഫ്രട്ടീസിന് പടിഞ്ഞാറുള്ള റോമൻ പ്രദേശങ്ങൾ പേർഷ്യാക്കാർ ആക്രമിക്കുന്നു
241 – 72 ഷാപ്പൂർ ഒന്നാമന്റെ ഭരണം ഇറാനിൽ	258	കാർത്തേജിലെ സൈപ്രിയൻ ബിഷപ്പ് വധിക്കപ്പെടുന്നു
	260 കൾ	ഗല്ലീനസ് സൈന്യത്തെ പുനസ്സംഘടിപ്പിക്കുന്നു
253 – 68 ഗല്ലീനസ്	273	പൽമീരയിലെ കാരവൻ നഗരം റോമാക്കാർ നശിപ്പിക്കുന്നു
	297	ഡയോക്ലീഷ്യൻ സാമ്രാജ്യത്തെ 100 പ്രവിശ്യകളായി പുനസ്സംഘടിപ്പിക്കുന്നു
284 – 305 ടെട്രാർക്കി പ്രധാന രാജാവ് ഡയോക്ലീഷ്യൻ	സി. 310	കോൺസ്റ്റന്റൈൻ പുതിയ സ്വർണനാണയം ഇറക്കുന്നു ('സോളിഡസ്')
	312	കോൺസ്റ്റന്റൈൻ ക്രിസ്തുമതത്തിലേക്ക് പരിവർത്തനം ചെയ്യുന്നു
312 – 37 കോൺസ്റ്റന്റൈൻ	324	കോൺസ്റ്റന്റൈൻ, സാമ്രാജ്യത്തിന്റെ ഏക ഭരണാധികാരി, കോൺസ്റ്റാന്റിനോപ്പിൾ എന്ന നഗരം സ്ഥാപിക്കുന്നു
309 –79 ഇറാനിൽ ഷാപൂർ II-ാമന്റെ ഭരണകാലം	354–430	ഹിപ്പോയിലെ ബിഷപ്പ് സെന്റ് അഗസ്റ്റിന്റെ ജീവിതകാലം
	378	ഗോത്തുകൾ അഡ്രിയാനോപ്പിളിൽ വച്ച് റോമൻ സൈന്യത്തെ അമ്പേ പരാജയപ്പെടുത്തുന്നു
408–50 തിയോഡോഷിയസ് II (പ്രസിദ്ധമായ തിയോഡോഷ്യൻ കോഡി (നിയമ ഗ്രന്ഥം)ന്റെ സമാഹർത്താവ്)	391	അലക്സാൻഡ്രിയയിലെ സെറാപിയം (സെറാപിസിന്റെ ക്ഷേത്രം) തകർക്കപ്പെടുന്നു
	410	വിസിഗോത്തുകൾ റോമിനെ തകർക്കുന്നു
	428	വാൻഡലുകൾ ആഫ്രിക്ക പിടിച്ചെടുക്കുന്നു
	434–53	ഹൂണനായ ആറ്റിലയുടെ സാമ്രാജ്യം
490 – 518 അനസ്തേഷ്യസ്	493	ഓസ്ട്രോഗോത്തുകൾ ഇറ്റലിയിൽ രാജ്യം സ്ഥാപിക്കുന്നു
527 – 65 ജസ്റ്റീനിയൻ	533–50	ജസ്റ്റീനിയൻ ആഫ്രിക്കയും ഇറ്റലിയും വീണ്ടെടുക്കുന്നു
531 –79 ഇറാനിൽ ഖുസ്റോ I -ാമന്റെ ഭരണകാലം	541–70	ബ്യൂബണിക് പ്ലേഗ് പൊട്ടിപ്പുറപ്പെടുന്നു
	568	ലൊംബാർഡുകൾ ഇറ്റലിയെ ആക്രമിക്കുന്നു
610 – 41 ഹെറാക്ലിയസ്	സി. 570	പ്രവാചകനായ മുഹമ്മദിന്റെ ജനനം
	614–19	പേർഷ്യൻ രാജാവായ ഖുസ്റോ രണ്ടാമൻ കിഴക്കൻ റോമൻ പ്രദേശങ്ങൾ ആക്രമിച്ച് കീഴ്പ്പെടുത്തുന്നു
	622	മുഹമ്മദും അനുയായികളും മക്കയിൽ നിന്നും മദീനയിലേക്ക് പലായനം ചെയ്യുന്നു
	633–42	അറബ് ആക്രമണങ്ങളുടെ ആദ്യ, നിർണായക ഘട്ടം; സിറിയ, പാലസ്തീൻ, ഈജിപ്ത്, ഇറാഖ്, ഇറാന്റെ ഭാഗങ്ങൾ എന്നിവ മുസ്ലീം സൈന്യം അധീനപ്പെടുത്തുന്നു
	661–750	സിറിയയിൽ വിയ്യ വംശം
	698	അറബികൾ കാർത്തേജ് പിടിച്ചെടുക്കുന്നു
	711	അറബികൾ സ്പെയിൻ ആക്രമിക്കുന്നു

രാവെണ്ണയിലെ മൊസൈക് സി.ഇ. 547, ജസ്റ്റീനിയൻ ചക്രവർത്തിയുടെ ചിത്രം.

അഭ്യാസങ്ങൾ (Exercises)

ചുരുക്കി ഉത്തരം എഴുതുക (Answer in Brief)

1. നിങ്ങൾ റോമാസാമ്രാജ്യത്തിൽ ജീവിച്ചിരുന്നുവെങ്കിൽ നഗരങ്ങളിലാണോ, ഗ്രാമ പ്രദേശങ്ങളിലാണോ ജീവിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുക? എന്തുകൊണ്ടാണ്? വിശദീകരിക്കുക.
2. ഈ അധ്യായത്തിൽ പരാമർശിക്കുന്ന കുറച്ച് നഗരങ്ങൾ, പട്ടണങ്ങൾ, നദികൾ, സമുദ്രങ്ങൾ, പ്രവിശ്യകൾ എന്നിവയുടെ ഒരു പട്ടിക ശേഖരിക്കുക. ഭൂപടത്തിൽ നിങ്ങൾ തയാറാക്കിയ പട്ടികയിലെ സ്ഥലങ്ങൾ കണ്ടെത്തുക. നിങ്ങൾ പട്ടികപ്പെടുത്തിയ സ്ഥലങ്ങളിൽ ഏതെങ്കിലും മൂന്നെണ്ണത്തെക്കുറിച്ച് വിശദാംശങ്ങൾ അവതരിപ്പിക്കാമോ?
3. ഗാർഹികാവശ്യങ്ങളുടെ പട്ടിക തയാറാക്കേണ്ടിവരുന്ന ഒരു റോമൻ വീട്ടമ്മയാണ് നിങ്ങളെന്ന് സങ്കൽപ്പിക്കുക. എന്തൊക്കെയായിരിക്കും നിങ്ങൾ പട്ടികയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തുക?
4. വെള്ളി നാണയങ്ങൾ പുറത്തിറക്കുന്നത് റോമൻ ഗവൺമെന്റ് നിർത്തി വച്ചതെന്തുകൊണ്ട്? പകരം, നാണയങ്ങളുണ്ടാക്കാൻ ഏതു ലോഹമാണ് ഉപയോഗിച്ചു തുടങ്ങിയത്?

ലഘു ഉപന്യാസം എഴുതുക (Answer in a short essay)

5. യഥാർഥത്തിൽ ട്രാജൻ ചക്രവർത്തിക്ക് ഇന്ത്യ കീഴടക്കാൻ കഴിഞ്ഞു എന്നും, റോമാക്കാർ അനവധി നൂറ്റാണ്ടുകൾ ഇന്ത്യയിൽ ഉണ്ടായിരുന്നു എന്നും സങ്കൽപ്പിക്കുക. അങ്ങനെയെങ്കിൽ ഇന്ന് ഇന്ത്യ, ഏതെല്ലാം കാര്യങ്ങളിൽ വ്യത്യസ്തമായിരിക്കും?

6. അധ്യായം ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം വായിച്ച് റോമിന്റെ സാമൂഹിക, സാമ്പത്തിക സവിശേഷതകളിൽ തികച്ചും ആധുനികമെന്ന് തോന്നുന്നവ തിരഞ്ഞെടുക്കുക.